

הלכות קידוש החודש פרק ב' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום של הלכות קידוש החודש, פרק ב'

הלכה א' — מי כשר לעדות החודש

רמב"ם: „אין כשר לעדות ראש החודש אלא שני אנשים כשרים הראויים להעיד בכל דבר ודבר. אבל נשים ועבדים הרי הן כשאר פסולי עדות ואין מעידין.”

פשוט: עדות החודש צריכה שני אנשים כשרים, בדיוק כמו כל עדות אחרת. נשים, עבדים, וכל פסולי עדות פסולים.

חידושים והסברות:

1. מדוע מזכיר הרמב"ם נשים ועבדים בפרט? היה אפשר לחשוב שנשים ועבדים, שהם בדרך כלל אנשים ישרים (לא רשעים/גזלנים), יהיו כשרים לעדות החודש. הרמב"ם מלמד אותנו שאפילו הם פסולים — "דעתם" אינה חזקה מספיק לפי חז"ל.

2. שיטת רבי שמעון בר יוחאי (משנה ראש השנה): ר' שמעון סובר ש"אב ובנו וכל הקרובים כשרין לעדות החודש", ואולי גם פסולים אחרים כשרים. ר' יוסי מביא גם מעשה עם עבד. הרמב"ם פוסק לא כשיטות אלו — עדות החודש צריכה כשרות מלאה כמו כל עדות. ראיית ר' שמעון היא מ"החדש הזה לכם" — שנאמר למשה ואהרן, שהם אחים, מה שמראה שקרובים כשרים לעדות החודש. הסברא מובנת כי בקרובים אין נגיעות. אבל הרמב"ם לא פוסק כך.

הלכה א' (המשך) — אב ובנו שראו את הירח

רמב"ם: „אב ובנו שראו את הירח ילכו לבית דין להעיד, לא מפני שעדות החודש כשירה בקרובים, אלא שאם ימצא אחד מהם פסול... יצטרף השני עם אחר ויעיד.”

פשוט: אב ובן שראו את הלבנה שניהם ילכו לבית דין, לא משום שקרובים כשרים יחד, אלא כי אם אחד ימצא פסול (מסיבה אחרת, כגון גזלנות), יוכל השני להצטרף עם עד אחר.

חידושים והסברות:

1. קושיא — מדוע שניהם צריכים ללכת? אחד מאב ובנו ממילא אינו שימושי כעד שני לראשון (כי קרובים). שילך רק אחד! (מאוחר יותר רואים שעדים מותרים אפילו לחלל שבת כדי ללכת — אז זה חידוש שהם צריכים ללכת.)

2. תירוץ: אי אפשר לדעת מראש מי מהם בית הדין יפסול מסיבה אחרת. בית הדין יכול לדעת משהו שהעד עצמו אינו יודע (למשל שהוא גזלן). לכן שניהם צריכים ללכת — כדי למקסם את הסיכויים שאחד יוכל להצטרף עם עד אחר.

הלכה א' (המשך) — פסולי עדות מדברי סופרים

רמב"ם: „וכל הפסול לעדות מדברי סופרים... אף על פי שהוא כשר מן התורה [הוא פסול לעדות החודש].”

פשוט: אפילו מי שפסול רק מדרבנן (כמו משחק בקוביא — אבק גזל), גם הוא פסול לעדות החודש.

חידושים והסברות:

1. מדוע היה אפשר לחשוב שפסולי דרבנן יהיו כשרים לעדות החודש? שתי סברות:

- (א) בעדות החודש יש פחות חשש משקר — לעד אין אג'נדה (לא כמו דיני ממונות).

- (ב) עדות החודש שונה מעדות רגילה — בית הדין יודע כבר לפי חשבון שהלבנה יכולה להיראות, ואפילו אם הייתה טעות, ברגע שבית הדין אומר "מקודש" הוא מקודש. אז העדות היא רק דבר "פורמלי", ויש להקל.

2. הרמב"ם פוסק: לא. כל דיני פסולי עדות חלים גם כאן.

3. קושיא על הסברא של "אין אג'נדה": זו אינה סברא טובה, כי גם בעדויות אחרות (כמו עדות קידושין) לעד אין אג'נדה, ובכל זאת עדות פסולה פסולה. כאשר חכמים פוסלים, הם פוסלים על כל העדויות.

4. קושיא על הסברא של "בית דין יודע כבר": בית הדין יודע רק שזה אפשרי לראות את הלבנה, לא שראו בפועל. יכול להיות מעונן, או סיבות טכניות אחרות המונעות ראייה. אז צריך עדות אמיתית.

5. כיצד פסול דרבנן יכול לדחות יום טוב דאורייתא? אם פוסלים עדים מדרבנן, זה יכול לגרום לכך שראש חודש (וממילא יום טוב) יחול ביום אחר — תוצאה דאורייתא! התירוץ: "יש כח ביד חכמים" — בדיוק כמו בקידושין ועניינים אחרים, לחכמים יש כח לפסול עדות, וזה משפיע גם על דאורייתא.

הלכה ב' — דין תורה שאין מדקדקין בעדות החודש

רמב"ם: „דין תורה שאין בית דין מדקדקין בעדות החודש... ואפילו נמצאו זוממין — החודש מקודש.”

פשוט: מן התורה אין צורך לדקדק בעדות החודש — לא על האדם (מקבלים מכל אחד) ולא על העדות (אין דרישה וחקירה). אפילו אם העדים נמצאו זוממין, החודש נשאר מקודש.

חידושים והסברות:

1. שתי נפקא מינות של "אין מדקדקין":

- (א) לקבל מכל אדם — אין צורך לבדוק במיוחד את כשרות האדם לפני שמקבלים אותו כעד.

- (ב) אין לעשות דרישה וחקירה — אין צורך לחקור את העד על עדותו בחקירות ודרישות.

2. מדוע אין צורך בדרישה וחקירה: עיקר הטעם של דרישות וחקירות בעדות רגילה (באיוז שעה, באיוז מקום, וכו') הוא כדי שיוכלו להזים — לבדוק אם זה אמת. אבל בעדות החודש, אפילו כשבדוקים ומוצאים שהם עדים זוממין, החודש עדיין מקודש. ממילא נופל הטעם כולו של דרישה וחקירה.

3. מה משמעות "דין תורה": החידוש של "דין תורה" הוא שמדאורייתא תמיד כך — יהודי כשר עד שיודעים אחרת. אבל מאוחר יותר תיקנו חכמים שתי תקנות (על האדם ועל עדותו), וזה החידוש — שמדאורייתא לא היה צורך בכך.

הלכה ג' — בראשונה מקבלין מכל אדם, והתקנה בגלל מינים

רמב"ם: „לפיכך בראשונה היו מקבלין עדות החודש מכל אדם, שכל ישראל בחזקת כשרות... משקלקלו המינים, והיו שוכרים אנשים

נוטים... כיצד ראיתם אותה? האם ראיתם אותה בצפון או בדרום? לאיכן היו קרניה נוטות? כמה היתה גבוהה בראיית עיניכם? וכמה היתה רחבה? אם נמצאו דבריהם מכוונים — מקבלים עדותם, ואם לא — אין מקבלים עדותם."

פשוט: בית הדין מחשב בחכמת התכונה (אסטרונומיה) כיצד הלבנה צריכה להיראות — צפון או דרום מהשמש, רחבה או צרה, לאיזה צד הקרניים (הקצוות) נוטות, וכמה גבוה בשמים. אחר כך שואלים את העדים על כל הפרטים. אם מתאים — מקבלים; אם לא — אין מקבלים.

חידושים והסברות:

1. **ההבדל בין החשבון של פרק א' לבין החקירות ודרישות של כאן: החשבון של פרק א' — לדעת אם בכלל יכולה להיות הלבנה היום — היה תמיד ואינו בדיקות וחקירות.** אבל **החקירות ודרישות** של כאן הן **פרטים ששניהם יכולים להיות**, או רק אופן אחד יכול להיות — זו דרך **לתפוס את האדם שהוא משקר**, או לראות שלא התבונן היטב. זה אנלוגי למעשה בדק בן זכאי בקצת עינים — שואלים שאלות מסוימות שאינן באמת נוגעות לעדות, אלא זה עוד פרט של המציאות, כדי שיוכלו **להכחיש** את העד.
2. **מה משמעות "רחבה או קצרה"? לכאורה בתחילת חודש הלבנה תמיד צרה (קצרה).** שני פירושים:

- (א) **אולי כן יש הבדל — כמה שעות מאוחר יותר היא קצת יותר רחבה.**
- (ב) **"רחבה" פירושה רחוקה יותר מהשמש — כלומר, כמה רחוקה הלבנה מהמקום שבו השמש הייתה.** זה יכול להיות קצת יותר רחוק או קרוב יותר, ולפי זה יהיה כמה רחב החלק המואר.
- 3. **"כמה היתה גבוהה" — מדוע הרמב"ם לא כותב שחישבו זאת:** הרמב"ם כותב ששואלים את העדים כמה גבוהה הייתה הלבנה בשמים, אבל הוא לא כותב שבית הדין **חישב** זאת מראש. זה משום ש**גובה קשה יותר לשער** — אין מספרים ברורים. אדם לא יכול לומר בדיוק כמה גבוה, זה יותר עניין של דמיון (הערכה). אבל אפשר **כן לראות שקרן** — אם מישוהו אומר גוזמאות (למשל "היה ממש גבוה מעל ראשי"), יודעים שזה שקר. זה דבר אמיתי, אבל לא מספרים מדויקים.

4. שתי מטרות של החקירות — נגד שקרנים ונגד טעויות:

- (א) **נגד עדי שקר/זוממים** — אנשים שאומרים שקר בכוונה (כמו שהביתוסים שלחו).
- (ב) **נגד טעויות** — העד הוא יהודי ישר, אבל נדמה לו, לא התבונן היטב. דרך חקירות ודרישות זה מתגלה.

5. **האם החקירות עוזרות נגד ביתוסים מתוחכמים? החקירות ודרישות לבדן לא היו עוזרות נגד הצדוקים/ביתוסים, כי הם יכולים לקחת עדי שקר מתוחכמים שגם למדו אסטרונומיה ויודעים מה לומר. על זה צריך דווקא "מכירים אותם" — שיכירו את האדם באופן אישי.** המעשה בגמרא מוזכר שבו מישוהו קיבל שוחד וסיפר "סיפור פיקטיבי" על הלבנה (עם מקל, פנים, דברים כאלה) — **על רמאי נאיבי כזה עוזרות חקירות לבדן**, אבל על רמאי חכם צריך דווקא מכירים אותם.

6. **לשון "אין מקבלים" — לא פסול, אלא לא ראה: הלשון "אין מקבלים עדותם" אינה פירושה שפוסלים אותם כעדים (הם לא שקרנים), אלא שעדותם אינה טובה** — נדמה להם, לא התבוננו היטב. הרי מדובר בעדים שכבר באו עם מכירים אותם (יהודים כשרים), אבל בחקירות ודרישות מתברר שלא כיוונו.

הלכה — ראינוה במים, בעבים, באספקלריא

רמב"ם: „ואמרו העדים ראינוה במים או בעבים או באספקלריא, או אפילו אם לא ראה אלא מקצתו ברקיע ומקצתו בעבים או במים או באספקלריא — אינה עדות."

להעיד שראו ואין להראות, התקינו שלא יקבלו בית דין עדות החודש אלא מעדים שמכירין בית דין אותם שהם כשרים, ושיהיו דורשין וחוקרין את העדות."

פשוט: בראשונה קיבלו עדות החודש מכל יהודי, כי כל ישראל בחזקת כשרות. לאחר שהמינים (צדוקים/ביתוסים) החלו לשכור עדי שקר, תיקנו חכמים שמקבלים רק מעדים שבית הדין מכיר אותם ככשרים, ועושים דרישה וחקירה.

חידושים והסברות:

1. **"כל ישראל בחזקת כשרות" — מה משמעות הדבר? במקום אחר כתוב שמעם הארץ לא מקבלים עדות.** כיצד זה מתיישב עם "כל ישראל בחזקת כשרות"? **התירוץ:** עם הארץ הוא קטגוריה ספציפית שבה חז"ל אמרו שיש לו "רעיסא" בכשרותו. "כל ישראל" מתייחס ליהודי רגיל, לא למי שיש לו כבר בעיה ידועה. הכלל "עד שיבדל לך" פירושו שעד שיודעים אחרת, כל יהודי בחזקת כשרות.
2. **ההבדל בין חזקת כשרות לעדות מיוחדת על האדם:** לאחר התקנה היה צורך לא רק בחזקת כשרות, אלא ב"תעודת כשרות" מיוחדת — צריך תחילה עדות על האדם שהוא כשר. זו רמה שונה לגמרי מחזקת כשרות סתם.
3. **שתי תקנות, לא אחת:** הרמב"ם מציין שתי תקנות נפרדות:
 - (א) **מקבלים רק מעדים שבית הדין מכיר ("מכירין").**
 - (ב) **עושים דרישה וחקירה על העדות.**

במשנה לא כתוב בבירור שדרישה וחקירה היא גם חלק מהתקנה. אבל הרמב"ם הבין כך — שבעצם (מדאורייתא) אין צורך בדרישה וחקירה, אלא בגלל הביתוסים/צדוקים תיקנו זאת.

4. מה רצו המינים? שני מהלכים:

- (א) **הם רצו לערער את סמכות בית הדין הגדול בירושלים — כי קידוש החודש הוא עניין של סמכות.**
- (ב) **הם רצו לתמרן שפסח יחול בשבת, כדי ש"ממחרת השבת" (בספירת העומר) יתאים לשיטתם שזה ממש שבת.**

הלכה ד' — שליחת מכירין עם העדים

רמב"ם: „לפיכך אם לא יהיו בית דין יודעים את העדים שראו הירח, משלחין אנשי העיר שנראה בה עם העדים... עדים אחרים שמזכין אותם לבית דין ומודיעין אותם שאלו כשרים הם, ואחר כך מקבלים מהם."

פשוט: אם בית הדין אינו מכיר את העדים, צריכים אנשי העיר לשלוח אנשים אחרים שבית הדין כן מכיר, כדי שיאשרו שהעדים כשרים.

חידושים והסברות:

1. **מי הם ה"מכירין"? העדים השניים חייבים להיות אנשים שבית הדין כן מכיר — ראשי הקהל, אנשים מבית הדין המקומי, או אנשים ידועים אחרים.**
2. **מה צריכים המכירין לומר? הם לא צריכים לומר משהו ספציפי — רק שהעד אינו צדוקי, שהוא יהודי כשר.** זהו "character witness".
3. **האם צריך לבוא בעצמו או מספיק מכתב? נדון האם המכירין היו צריכים לבוא באופן אישי או שמכתב היה מספיק.** מצד אחד: מתי אפשר לעשות עדות במכתב? מהצד השני: זו לא עדות בדין המסורתי — זה דין של "בירור", דבר מעשי כדי לוודא שהעדות כשרה. לכן, לשון הרמב"ם ("משלחין... עם העדים") משמע שהם צריכים לבוא בעצמם.

הלכה — חשבונות של בית דין וחקירות ודרישות של עדים

רמב"ם: „בית דין מחשבין בדרכים שהאצטגנינים מחשבים בהם ויודעים שהלבנה כשתיראה בחדש זה אם תהיה בצפון השמש או בדומה ואם תהיה רחבה או קצרה ולאיה צד יהיו ראשי קרניה

פשט: אם העדים אומרים שראו את הלבנה במים (השתקפות), דרך עננים, על מראה/זכוכית, או אפילו רק חלק בשמים וחלק דרך אמצעים כאלה — זו לא עדות.

חידושים והסברות:

1. **מה משמעות "באספקלריא"? הפירוש הפשוט הוא שאספקלריא פירושה מראה (השתקפות).** יש שלומדים שאספקלריא פירושה שרואה דרך זכוכית, אבל פשוטו אינו כך. ההבדל: ראייה דרך זכוכית היא ראייה ראויה (כמו מי שמסתכל דרך משקפיים — הוא רואה את הדבר), אבל השתקפות היא לא ראייה של הלבנה עצמה.

2. **מדוע זה לא טוב — סברא:** זה לא עניין שהעדים נפסלים — אלא זה אומר לא ראה את הלבנה. ראית משהו (השתקפות, תמונה), אבל לא את הלבנה עצמה. העדות צריכה להיות שראה את הלבנה ממש. זה שהלבנה נמצאת שם אפשר לדעת סתם מחשבון — לא עוזר שראית אותה במים, כי לא ראית את הלבנה.

3. **חידוש בפירוש "אין זו ראייה":** "אין זו ראייה" אינה פירושה לא שהעד שקרן. מאמינים לו שראה משהו, אבל מה שראה אינו ברור מספיק כדי להיחשב כ"ראייה" של הלבנה. זה הבדל בין: (א) הוא שקרן, ו-(ב) הוא לא ראה בברור מספיק — שניהם מובילים ל"אין זו ראייה", אבל מסיבות שונות.

הלכה — הבדלים בגובה הלבנה: "כמו שתי קומות" לעומת "כמו שלש קומות"

רמב"ם: „אמר אחד ראיתיו וגבוה בעיני כמו שתי קומות, ואמר השני כמו שלש — מצטרפין. אמר אחד כמו שלש קומות ואמר השני כמו חמש — אין מצטרפין. ומצטרף אחד מהם עם אחר שיעיד כמותו.”

פשט: כאשר שני עדים אומרים קצת אחרת כמה גבוהה הייתה הלבנה (2 לעומת 3 קומות), זו רק הערכה ואפשר לצרפם. אבל כשההבדל גדול מדי (3 לעומת 5), אי אפשר, כי הם מדברים כביכול לא על אותו דבר. "קומה" פירושה קומת אדם (גובה של אדם), לא קומה של בניין.

חידושים והסברות:

1. **מדוע "אין מצטרפין" ב-3 לעומת 5:** בקידוש החודש שני העדים מסתכלים באותו זמן (הם ביחד), ואין מספיק זמן להבדל כה גדול. בראיית הלבנה הזמן כמעט תמיד זהה — מיד לאחר שקיעה, ליל כ"ט או ל'. אי אפשר לראות את הלבנה הראשונה באמצע הלילה, אז שאלת הזמן אינה כל כך רלוונטית.

2. **"אין מצטרפין" אינה פירושה "שקרנים":** כאשר הרמב"ם אומר "אין מצטרפין" ב-3 לעומת 5, הוא לא מתכוון שאחד שקרן. הפירוש הוא שהם לא מדברים על אותו דבר, ממילא אי אפשר לצרפם כעדות אחת. אבל כל אחד בנפרד יכול למצוא שותף אחר שמסכים איתו, וזה כשר. הראיה: הרמב"ם אומר במפורש "ומצטרף אחד מהם עם אחר שיעיד כמותו" — שניהם נשארים עדים כשרים.

3. **קושיא של ר' חיים קנייבסקי:** בית הדין ידע (לפי חשבון) כמה גבוהה צריכה להיות הלבנה. ממילא, מדוע הרמב"ם לא אומר שבית הדין יברר איזה עד אומר נכון וילך איתו? התירוץ: אולי זה לא דבר כל כך ברור — אנשים לא יודעים בדיוק מה הם מתכו

נים כשהם אומרים "קומות", וצריך פשוט שני אנשים שאומרים אותו דבר.

4. **[דיגרסיה: כמה קשה לראות את הלבנה החדשה?]** אם אפשר לראות את הלבנה, אלפי אנשים צריכים לראות אותה — מדוע מדברים רק על שני עדים? האור הראשון (מאוחר יותר זה מתפרסם), אבל היום הראשון הוא ממש קשה — הלבנה קטנה מאוד, צריך עיניים טובות, מקום נקי, הר נכון. אפילו היום זו "תחרות" מי יכול לראות ראשון. בארץ ישראל יש מעט עננים, אבל עדיין קשה להבחין ב"לבנה התינוקת".

הלכה — ראינוהו בלא כוונה

רמב"ם: „אמר ראינוהו בלא כוונה, ונתכוונו לראותו ושוב לא ראינוהו — אין זו עדות ואין מקדשין עליה, שמא עבים נתקשרו ונראו כלבנה וכילו והלכו להם.”

פשט: שני עדים אומרים: ראינו את הלבנה באקראי, בלי כוונה. כשהתחלנו להתמקד, כבר לא ראינו אותה יותר. זו לא עדות כשרה, כי אולי עננים התקבצו ונראו כמו הלבנה, ואחר כך הלכו.

חידושים והסברות:

1. **זה לא דין של "כוונה":** החידוש הוא שאין דין מיוחד שצריך להיות כוונה לראות. הבעיה היא ספציפית שראה אותה שנייה, וכשהסתכל שוב היא כבר לא הייתה שם. זה עצמו ראייה שאולי היה ענן. הלבנה לא נעלמת כל כך מהר.

2. **הבדל בין מקרים (מהגמרא):** אם העד אומר "ראינו בלא כוונה" אבל הוא יכול לענות בברור על כל השאלות (איזה צד, כמה גבוה, וכו'), אז זה טוב. רק כשהוא אומר "ושוב לא ראינוהו" — שאחר כך לא ראה אותה יותר — אז זה פסול, כי זה סימן שלא הייתה הלבנה.

3. **מה אם מיד אחר כך בא ענן שכיסה את הלבנה האמיתית?** במקרה כזה זה כנראה כן יהיה טוב — כי ראה את הלבנה, רק ענן כיסה אותה. אבל הרמב"ם מדבר על מקרה שבו לא ברור אם הייתה לבנה או ענן מלכתחילה.

הלכה — ראיית הלבנה ביום כ"ט שחרית במזרח, וליל ל' במערב

רמב"ם: „אמר עדים ראינוהו ביום תשעה ועשרים שחרית במזרח, וראינוהו בליל שלשים במערב — הרי אלו נאמנים ומקדשין על ראייתו, שהרי ראו אותה בזמנה... שאין אנו אחראין לראות בשחרית... שהעבים הם שנתקשרו ונראו להם כלבנה.”

פשט: עדים אומרים שראו את הלבנה הישנה בבוקר של כ"ט במזרח, ואז את הלבנה החדשה בלילה של ל' במערב. זה בלתי אפשרי — צריך להיות לפחות 24 שעות (עשרים וארבע שעות מחסר סיהרא) שבהן לא רואים את הלבנה כלל. לכן הם נאמנים.

חידושים והסברות:

1. **הרקע האסטרונומי:** בסוף חודש רואים את הלבנה הישנה ממש לפני נץ החמה/עלות השחר במזרח, כי הלבנה עולה מאוחר יותר ומאוחר יותר כל יום עד שבסוף חודש היא עולה ממש בבוקר. את הלבנה החדשה רואים תמיד בשקיעה במערב, מיד לאחר שהשמש שוקעת, רק לזמן קצר. בין הלבנה הישנה והלבנה החדשה חייב להיות לפחות 24 שעות שבהן לא רואים כלום (גמרא: עשרים וארבע שעות מחסר סיהרא). אם מישוהו אומר שראה את שתיהן בזמן כה קצר — אחת משתיהן טעות.

2. **מחלוקת במשנה:** רבי יוחנן בן גורי אומר **עדי שקר הן** — כי עדותם כוללת דבר שלא יכול להיות, הם שקרנים. אבל הרמב"ם פוסק שהם נאמנים.

3. שתי סיבות מדוע הם נאמנים:

- **סיבה הלכתית:** מה שנוגע לבית דין הוא רק העדות על ליל שלושים — שראו את הלבנה החדשה. מה שהם אומרים על כ"ט בבוקר אינו חלק מעדות החודש, זה סתם סיפור נוסף. **שאינו אנו אחראין לראות בשחרית** — בית דין לא יושב ושואל אנשים על מה שראו בבוקר כ"ט.

- **סיבה מטפיזית:** אין צורך לפוסלם כשקרנים, כי **שהעבים הם שנתקשרו ונראו להם כלבנה** — אולי ראו עננים שנראו כמו לבנה. ממילא הם נשארים עדים כשרים.

4. **נקודה כללית מעניינת:** כאשר עדים באים להעיד, רק מה שרלוונטי לעדות נבדק. אם הוא מספר בדרך אגב שטויות או דברים שלא הגיוניים, אבל זה לא חלק מהעדות עצמה — זה לא פוסל את העד. (יש דין של **עדות**

פשט: לאחר שהעדות אושרה, ראש בית הדין קורא "מקודש", וכל הציבור עונה "מקודש מקודש".

חידושים: הרמב"ם אומר "כל העם עונים" — לא רק בית הדין, אלא כל הנוכחים: עדים, שופטים, שוטרים, כל הנוכחים. זה הופך את זה להכרזה ציבורית.

[דיגרסיה: נדון האם סעודת המצווה בקידוש החודש היא אותה סעודה שניתנה לעדים לפני החקירה, או סעודה נפרדת אחרי הקידוש. המסקנה היא שזו כנראה סעודה שנייה.]

הלכה — ואין מקדשין את החודש אלא בשלשה רמב"ם: „ואין מקדשין את החודש אלא בשלשה.”

פשט: קידוש החודש צריך לפחות שלושה דיינים.

חידושים: במשנה (אולי גיטין) כתוב שקידוש החודש הוא בכ"ג (עשרים ושלושה). אבל הרמב"ם כותב רק "שלושה" — שלושה. נשאר קושיא מה ההבדל. הרמב"ם אומר "אלא בשלושה" — זה כולל גם את מעמד ההכרזה "מקודש", גם את החשבונות. כל השלושה צריכים לדעת לעשות את החשבונות — לא מספיק שאחד מהם יודע.

הלכה — ואין מקדשין אלא חודש שנראה בזמנו רמב"ם: „ואין מקדשין אלא חודש שנראה בזמנו.”

פשט: קידוש החודש הוא רק כאשר ראו את הלבנה ביום השלושים. כאשר לא ראו עד יום ל"א, החודש נעשה אוטומטית מעובר — אין צורך יותר בקידוש.

חידושים: לא כל ראש חודש צריך הכרזה של "מקודש". קידוש רלוונטי רק כאשר יש ספק — כלומר ביום השלושים, כאשר יכול להיות שהיום הוא ר"ח או מחר. כאשר זה כבר היום השלושים ואחד, ר"ח הוא אוטומטי.

הלכה — ואין מקדשין אלא ביום

רמב"ם: „ואין מקדשין אלא ביום... ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש.”

פשט: ההכרזה "מקודש" חייבת להיות ביום. בלילה אינה תקפה.

חידושים: המקור הוא פסוק — "מיום יום ימימה" — כפי שהגמרא לומדת אותו. זה מעניין כי בית דין בדרך כלל גם לא פוסק בלילה, אבל לקידוש החודש יש דרשה מיוחדת לכך.

הלכה — אפילו ראו בית דין וכל ישראל... ולא אמרו מקודש עד שחשכה רמב"ם: „אפילו ראו בית דין וכל ישראל את הלבנה, אבל לא אמרו בית דין מקודש עד שחשכה ליל אחד ושלושים, או שנחקרו העדים... הרי זה חודש מעובר... שאין הראיה קובעת אלא בית דין שאומרים מקודש הם שקובעים.”

פשט: אפילו אם בית הדין עצמו וכל כלל ישראל ראו את הלבנה, אבל לא הספיקו לומר "מקודש" לפני ליל ל"א — החודש נעשה מעובר. הראיה עצמה אינה קובעת — אלא אמירת בית הדין "מקודש".

חידושים: הרמב"ם מציב עיקרון יסודי: "שאין הראיה קובעת, אלא בית דין שאומרים מקודש הם שקובעים." זה אומר שראש חודש אינו מציאות טבעית (כאשר הלבנה מופיעה), אלא מציאות הלכתית שנוצרת על ידי הכרזת בית הדין. אפילו כאשר כולם יודעים שהלבנה שם — בלי ה"מקודש" של בית הדין ביום, לא קורה כלום.

הלכה — ראו בית דין עצמן בסוף יום כ"ט

שהוקחה מקצתה בטלה כולה — אבל זה רק כשהחלק הפסול הוא חלק מהעדות עצמה.)

5. **המקרה ההפוך:** ראה ליל שלושים (הלכנה החדשה), אבל ליל ל"א כבר לא ראה. גם זה משונה — אם כבר הייתה לבנה חדשה ליל שלושים, בוודאי צריך לראות אותה ליל ל"א (כי היא נעשית גדולה יותר). אבל הרמב"ם אומר גם כאן **אין אנו נזקקין** — זה לא הנושא שלנו מה היה ל"א. עדות על "לא ראיתי" היא עדות משונה — **לא ראה נא ראה** — מה סיפרת לי שלא ראית?

הלכה — כיצד מקבלים עדות החדש: הסדר של חקירת עדים

רמב"ם: „כל מי שראוי לעיד בא לבית דין, ובית דין מכניסין אותם כולם למקום אחד, ועושין להם סעודות כדי שיהיה העם רגילים לבוא. זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון, ומכניסין את הגדול ושואלין אותו... נמצאו דבריהם מכוונים לחשבון, מכניסין את חבירו... נמצאו דבריהם מכוונים, עדותן קיימת. ושאר כל הזוגות שואלין אותן ראשי דברים, לאו שצריכין להן... אלא כדי שלא יצאו בפחי נפש.”

פשט: הסדר הוא: כל העדים מוכנסים למקום אחד, מכינים סעודות, שואלים את הזוג הראשון (את הגדול תחילה, בנפרד), ואם עדותם מתאימה לחשבון, עדותן קיימת. שאר הזוגות גם נשאלים ראשי דברים, כדי שלא יצאו בתחושה רעה.

חידושים והסברות:

1. **סעודות כדי לעודד עדים:** מכינים סעודות כדי שיהיו העם רגילים לבוא — כי התהליך יכול להימשך זמן רב, לא רוצים שאנשים יעזבו. סעודה לכולם, אפילו לפני החקירה — כל אחד יכול לאכול, אפילו אם מאוחר יותר מתברר שהוא מדבר שטויות. תחילה נותנים לכולם לאכול. [דיגרסיה: יש עוד סעודה אחרי קידוש החודש — סעודת מצווה, עניין של שמחה.]

2. **"הגדול" — מי הולך ראשון?** הרמב"ם אומר **מכניסין את הגדול** — זה הזקן מהזוג. בין שני העדים לוקחים את הזקן תחילה. אם יש כמה זוגות שהגיעו באותו זמן, הולכים לפי גיל (לא לפי מי הגיע ראשון).

3. **עדים נחקרים בנפרד:** קוראים את העד הראשון לבדו, שואלים אותו, ורק אם דבריו מתאימים לחשבון (**נמצאו דבריהם מכוונים לחשבון**) קוראים את השני. זה כמו בכל עדות — שואלים כל אחד בנפרד.

4. **ראשי דברים לשאר הזוגות — כדי שלא יצאו בפחי נפש:** אחרי שכבר יש עדות כשרה אחת, אין צורך הלכתית ביותר עדים (**תרי כמאה**). לכן שואלים את שאר הזוגות **ראשי דברים** (לא דרישה וחקירה מלאה, אלא שאלות קצרות — מאיפה אתה? מה ראית?). הטעם: **כדי שלא יצאו בפחי נפש** — אנשים שבאו מדרך רחוקה לא ירגישו שבאו לשווא. רוצים שיבואו שוב בפעם הבאה — אולי אז הם יהיו הזוג הראשון, או אולי לא תהיה מספיק עדות.

5. **שני אמצעים לעודד:** צריך את שניהם — סעודות (תגמול חומרי) וגם שיגרמו לאדם להרגיש "רצוי" ו"נחוץ" (אימות רגשי). הסעודה לבדה אינה מספיקה; צריך גם להראות עניין באדם.

6. **מדוע זה נחוץ אם זו מצווה?** זו מצווה גדולה (מאוחר יותר בפרק כתוב שזה דוחה שבת), מדוע צריך עוד לעודד? זו **מצווה על בית הדין**, לא על היחיד. היחיד יכול להתחמק — הוא לא מחויב.

7. **"פחי נפש" — מה זה אומר?** "פח" פירושו "ריק" — תחושה של ריקנות.

הלכה — ראש בית דין אומר מקודש, וכל העם עונים מקודש

רמב"ם: „ואחר שתתקיים העדות, ראש בית דין אומר מקודש, וכל העם עונים אחריו מקודש מקודש.”

את הלבנה. בית הדין הוטעה.

2. **"אנוסים" — נאלצו:** דוגמה: גוי אילץ את בית הדין לקדש. או: במקום לבוא עם שקר (עדות שקר), באו עם גוי (שאיץ אותם).

3. **העיקרון — "אין הדבר מסור אלא להם":** הסמכות נתונה אך ורק בידי בית הדין. אפילו תלמיד חכם / אסטרונם שיועד בוודאות שבית הדין טעה, חייב להיכנע.

4. **"ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לשמוע להם":** לשון הרמב"ם חדה מאוד — אותו בורא שציווה לשמור ימים טובים, גם ציווה לציית לבית הדין. זה אומר: **ראש חודש אינו כאשר יש לבנה, אלא כאשר בית הדין אומר שהייתה לבנה.** אדם לא יכול לומר "אני יודע את האמת" — כי "האמת" היא מה שבית הדין אומר.

5. **הפסוק "אשר תקראו אתם":** הרמב"ם מביא את הפסוק פשוט — "אשר תקראו אתם" = מה שאתם (בית הדין) תקראו, זה הופך למועד. אבל בגמרא יש דרשה ש"אתם" חסר (בלי ו'), ומפרשים אותו "אתם" — אפילו שוגגים, אפילו מזידים, אפילו אנוסים.

6. **"מזידים" חסר אצל הרמב"ם:** הערה מעניינת — הגמרא אומרת "אפילו מזידים", אבל הרמב"ם משמיט את זה. הוא מביא רק שוגגים, מוטעים, אנוסים — לא מזידים. זה נדון עוד:

המשך דיון: בית דין שקידשו מזידים

חידושים והסברות:

1. **הבדל בין אנוסים למזידים:** באנוסים (כאשר בית דין נאלץ) פשוט שהקידוש תקף — הם נשאים בית דין. אבל במזידים הקושיא חזקה יותר: אם הם עושים את זה בכוונה, הרי הם לא חכמים ישרים, וצריך מהר לאסוף תלמידי חכמים אחרים ולהקים בית דין חדש.

2. **פירוש "מזידים" — לא רשעים:** "מזידים" אינו פירושו לא שהם רשעים. "מזידים" פירושו שלבית דין יש איזה חשבון, איזו סיבה מדוע הם רוצים שהיום יהיה ראש חודש — אפילו אם זה לא לפי הדין המחמיר. המילה **"בזדון"** אינה פירושה דווקא רע — זה אומר שהם עשו את זה במודעות, עם תוכנית, אבל לא ממקום של רשעות. לכן הקידוש נשאר בתוקף, כי הם עדיין בית דין לגיטימי שיש לו חשבון.

3. **גירסה אחרת בגמרא:** הרמב"ם אולי היה לו גירסה אחרת בגמרא שתומכת בשיטתו שאפילו מזידים הקידוש תקף, אבל הוא משמיט את המילה "מזידים" בפסקו.

סיום: בזה מסתיים **פר

ק ב' של הלכות קידוש החודש**.

רמב"ם: „ראו בית דין עצמן בסוף יום תשעה ועשרים — אם עדיין לא יצאו כוכבים בליל שלשים, בית דין אומרים מקודש... ואם ראוה אחר שיצאו שני כוכבים, למחר מושיבין שני דיינים אצל אחד מהם [ויעיד בפני השלושה].”

פשוט: אם בית הדין עצמו ראה את הלבנה בסוף יום כ"ט — אם זה עדיין לפני צאת הכוכבים, הם יכולים מיד לומר "מקודש". אם זה כבר אחרי צאת הכוכבים (ליל ל'), הם חייבים לחכות עד מחר, ואז מביאים עוד שני דיינים, שניים מהשלושה המקוריים הופכים לעדים, והם מעידים בפני בית דין חדש של שלושה.

חידושים והסברות:

1. **לראות לבנה ביום:** אפשר לראות את הלבנה אפילו כשזה לגמרי מאור — לא צריך להיות חושך. אבל בסוף יום כ"ט, בלבנה חדשה, קשה יותר לראות.

2. **בית דין רואה בעצמו — צריך עדות?** חידוש חשוב: כאשר בית הדין עצמו רואה את הלבנה בשעת מעשה (לפני צאת הכוכבים), אין צורך בקבלת עדות פורמלית — כי **"לא תשמיעה גדולה מראיה"** (גמרא) — ראייה חזקה יותר משמיעה. בית הדין רואה את זה במו עיניו, לא חסרה עדות.

3. **עדות = זיכרון:** עדות קשורה לזיכרון — ראיתי פעם משהו, ועכשיו אני מספר את זה. אבל כאשר אני רואה את זה עכשיו, אני לא צריך עדות. לכן, כאשר כבר נעשה לילה ואי אפשר לקדש עד מחר, מה שראו הופך לזיכרון — ואז צריך הליך עדות פורמלי, כמו בעד זר. לכן צריך להביא עוד שני דיינים, שניים מהשלושה המקוריים הופכים לעדים, והם מעידים בפני בית דין חדש של שלושה.

הלכה — קידשו בית דין את החודש בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסין — הרי זה מקודש

רמב"ם: „בית דין שקידשו את החודש, בין שוגגין, בין מוטעין, בין אנוסין — הרי זה מקודש. וחייבין הכל לתקן המועדות על היום שקידשו בו. אפילו שזה יודע שטעו, חייב לסמוך עליהם, שאין הדבר מסור אלא להם. ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לשמוע להם, שנאמר אשר תקראו אתם.”

פשוט: אפילו אם בית דין קידש בטעות (שוגג), או שהוטעו (מוטעין) — עדי שקר שעמדו היטב במבחן), או שנאלצו (אנוסים — למשל גוי אילץ אותם) — הקידוש תקף, וכל הימים טובים נחגגים לפי זה.

חידושים והסברות:

1. **"מוטעין" — הוטעו על ידי עדי שקר:** הרמב"ם מתכוון שהעדים "עברו היטב את המבחן" — ענו נכון על כל החקירות, אבל באמת לא ראו

תמלול מלא

הלכות קידוש החודש פרק ב' — עדות וקידוש החודש

הקדמה לפרק ב'

דובר 1: שלום, איך אתם? טוב, טוב.

אנחנו נמצאים באמצע הלכות קידוש החודש. אנחנו הולכים ללמוד עכשיו קידוש החודש פרק ב'. מאוחר יותר בהלכות קידוש החודש יהיה ממש אסטרונמיה שצריך לדעת, ואני מקווה שהחברותא החשובה שלנו ר' יצחק יסביר היטב לעולם. אבל כאן עדיין לפני זה, כאן מדברים ממש בבסיסיות, ובסימן הזה מדברים על פי רוב על הלכות העדים. כדי שבית הדין יקדש את החודש צריכים לבוא עדים ולומר שהם ראו את החודש, נדבר כאן על הלכות לגבי העדות.

כן, בואו נאמר מה למדו בפרק הקודם. כלומר, בפרק הקודם למדנו, אפשר לומר כמו עיקר מצוות קידוש החודש, שיש דבר כזה קידוש החודש. יש גם עיבור השנה, שהוא גם כמו חלק מהמצווה, אבל אנחנו עדיין לא בהלכות. ולמדנו שקידוש החודש שייך לבית דין, ספציפית לבית דין מסוים, בית הדין של ארץ ישראל, שהם עושים את החדשים ואת השנים. ועכשיו לומדים בעצם את סדר בית הדין, איך קורה שבית הדין מקדש את החודש. נכון?

הם כבר למדו מתי נופלים עדים, מתי לא נופלים עדים. כלומר, אם לא ראו את הלבנה ביום השלושים, אין צורך יותר בעדים. היום השלושים ואחד הוא אוטומטית. אז כאן נדבר כשכן עושים, זה לא חודש מעובר, כשכן עושים ראש חודש ביום השלושים, זה קורה רק עם עדים. נלמד כאן מה העדים דורשים, מה צריך להיות, מי כשר לעדות, ואיך עובד הסדר.

הלכה א' – הכשרים לעדות החודש

כללי הכשרות של עדים

דובר 1: אומר הרמב"ם, פרק ב', "אין כשר לעדות ראש החודש אלא שני אנשים כשרים". יש הלכות שונות שעד אחד מספיק, או שניים ועבדים מספיקים לעדות, אבל כמו הרבה הלכות אחרות בעדות, צריך להיות שני אנשים כשרים, "הראויים להעיד בכל דבר ודבר". אותו דבר הוא לקידוש החודש, צריך להיות ברמה, בקריטריונים של עדות כשרה כראוי. "אבל נשים ועבדים הרי הן כשאר פסולי עדות ואין מעידין".

מה הוא רוצה... למה החידוש של "נשים ועבדים כשרים לעדות החודש"? מתרגם הרמב"ם, זה שרשע או גזלן לא נאמן הוא פשוט, אלא אפילו נשים ועבדים, שבדרך כלל הם אנשים ישרים, אלא שאין להם... לא סומכים עליהם מספיק, אני יודע, דעתם לא מספיק חזקה, לא סומכים עליהם גם לענין עדות החודש.

שיטת רבי שמעון בר יוחאי

דובר 1: שמעת על רבי שמעון בר יוחאי? בוודאי. רבי שמעון בר יוחאי טען, כך כתוב במשנה בראש השנה, "אב ובנו וכל הקרובים כשרין לעדות החודש". ויכול להיות שהוא סבר באמת שגם כל שאר הפסולים כשרים לעדות החודש. אמר רבי יוסי, קטן או עבד משוחרר גם נאמן. מה כתוב כאן? אמר רבי יוסי באותה משנה. אה, לא. ר' יוסי היה כעד, כ... הגמרא מביאה שביט הדין קיבלו עבד, אני לא יודע. בכל אופן, יש שיטות בתנאים שאומרים באמת שעדות החודש קלה יותר מעדויות אחרות, ודווקא פסולים כן כשרים. לכן פוסק הרמב"ם, לא, לא פוסקים כך, אלא ש... עדויות כשרות אחרות הן דברים אחרים.

הלכה א' (המשך) – אב ובנו שראו את הירח

ההלכה

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, "אב ובנו שראו את הירח". מה קורה? למדנו עכשיו שצריך להיות שני אנשים כשרים, ואנחנו יודעים ששני קרובים לא יכולים להיות עדות ביחד. מה קורה שאב ובן ראו את הלבנה? האם הם יכולים לחשוב, בואו אפילו לא נדבר על זה, כי זה לא רלוונטי, כי אנחנו לא יכולים להיות שתי עדויות ביחד. אבל "ילכו לבית דין להעיד", שיטרכו כן, ילכו לבית הדין להעיד. אומר הרמב"ם, "לא מפני שעדות החודש כשירה בקרובים", הסיבה למה אנחנו רוצים שהם ילכו לשם היא לא כי נקבל אותם ביחד, אלא מסיבה אחרת, "שאם ימצא אחד מהם פסול, פסול מפני שהוא גזלן וכיוצא בו משאר הפסולות", הסיבה היא משהו אחר. אם יבואו עוד אנשים להעיד, אבל יפסלו אחד מהסט האחר של עדות, למשל יפסלו אותם מסיבה אחרת.

דיון: למה שניהם צריכים ללכת?

דובר 2: "אחד מהם" מתכוון לאחד מהאב והבן?

דובר 1: כן, "אחד מהם" נראה כמו אב ובן. לכאורה הבנתי שהמילה היא שאם יהיה סט אחר של עדות ויכול לקחת אחד מהם, אבל לא כתוב כאן כך. אם אחד מהם לא יהיה כשר מסיבה אחרת, "יצטרף השני עם אחר ויעיד". למה הוא לא אומר סתם כך? כי אם יבואו עוד אנשים שלא כשרים... בואו נבין את זה.

כי אחד, אני אסביר לך, אני חושב שהוא צודק. יש רק אחד, רק אחד מהאב והבן ממילא יהיה כשר. אז כאן אומרים ששניהם ילכו, ואז עומד אפילו שמואל לחלל שבת, וזה עושה חילוקים. חוץ מכאן כתוב שהוא ילך, אבל מאוחר יותר נראה שעדים הולכים אפילו באופנים שנוגעים, זה כמו חידוש שמואל ללכת שילכו. זה האב והבן, שניהם ביחד בוודאי לא כשרים. אז למה שניהם ילכו? שרק האב ילך או רק הבן. אם אתה אומר שנצטרך אותו לזוג שני, כלומר, יכול לבוא רק עוד אדם אחד, נהיה השני. טוב בעיה, למה שניהם ילכו?

התירוץ הוא, אי אפשר לדעת, יכול בית הדין להחליט שאחד מהם פסול. הוא עדיין לא יודע איזה, כי הוא לא יודע שהוא גזלן, אני לא יודע בדיוק, הוא לא יודע מה בית הדין יודע, או יכול להיות בגלל שאלה אחרת. אז ממילא שניהם צריכים ללכת על הסיכוי שבית הדין יפסול רק אחד מהם. עצם הסיבה שילכו היא מהסיבה שיוכלו להצטרף עם סט אחר. אבל למה שניהם צריכים? הסיבה היא כי אולי יפסלו אחד מהם, שאם שניהם כאן יש יותר סיכויים. מהסיבה הזו שניהם ילכו. כן.

הלכה א' (המשך) – פסולי עדות מדברי סופרים

ההלכה

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, "וכל הפסול לעדות מדברי סופרים", אנשים שפסולים לעדות, לא מן התורה כמו למשל קרובים, אלא מסיבות אחרות מדברי סופרים שחז"ל אסרו לעדות, למשל משחק בקוביא, כי זה משהו אבק גזל, זה קצת גזל, זה לא גזלן דאורייתא שפסול מן התורה, אלא זה חשש גזל שהחכמים החמירו לא לקבל את עדותם. "אף על פי שהוא כשר מן התורה", אז היית יכול לחשוב שלגבי עדות החודש יהיו נאמנים? גם אומרים חז"ל, פסול לעדות החודש, שצריך להיות לפי כל הלכות הלכות עדות.

דיון: למה אפשר לחשוב שפסולי דרבנן יהיו כשרים?

דובר 1: לכאורה הסיבה למה אפשר לחשוב שבעדות החודש יהיה כן טוב היא בגלל כמה דברים. אחד, כי קודם כל זה לא שייך, בדרך כלל אנחנו חוששים שיש לו איזו אג'נדה לומר שקר, הוא שקרן. אז כשזה דיני ממונות וכדומה, כאן יש פחות סיבה לחשוב. אוקיי, זו שאלה.

הדבר השני הוא כי גם העדים זה כזה... זה שונה מעדות רגילה שהעדים מבררים משהו. יש כאן, מדברים כאן על מקרה שבית הדין יודע שהלבנה צריכה כבר להיראות לפי החשבונות שלהם. וגם לומדים אנחנו שאם בית הדין אומר מקודש, כך יעמוד מאוחר יותר, אפילו אם מאיזו סיבה היתה טעות, פעם אחת שהם אמרו מקודש זה כבר. כי אפשר לחשוב שהעדויות היא רק דבר פורמלי שיאמרו עדות ושאפשר הרבה יותר להקל. אומרים לא, מחמירים עם כל דיני עדות.

דובר 2: כן, אני לא מרוצה כל כך מהסברא הזו.

דובר 1: אה, זה אומר שצריך לדעת לומר. פשוט שאם יש חשש אמיתי שהוא אומר שקר, אי אפשר לומר כי עדות החודש יש לה קולות, אני לא יודע מה. כי קודם כל, בית הדין לא יודע שיש את הלבנה, הם יודעים שיכול להיות, כך אמר הרמב"ם. הם יודעים טכנית את החישוב שאפשר לראות, אבל אם יש הלכה שצריך לראות, אין שום דרך לדעת שראו, כי יכול להיות מעונן. יכול להיות שיש חילוקים קטנים, ולא רק מעונן, דברים טכניים שונים אחרים, שאפילו כבר הגיע הזמן שהלבנה תהיה ראויה להיראות, היא עדיין לא נראית, וזה אומר עדיין לא ראש חודש. אז צריך כן עד.

אני אומר לך, הוא פסול, כי כשהחכמים פסלו את הסוג הזה של אנשים לעדות, הם פסלו על כל עדות שבתורה. אני לא יודע אם יש הלכה מיוחדת של קידוש החודש, אני לא בטוח.

דובר 2: כן, אבל זה נכון, כי אני חושב למשל שרשע חסם שאומר עדות שפלוני קידש, אין לו גם צורך באג'נדה. כל עדות בעולם, רק לחפש חסד. הרמב"ם היה צריך כאן הרבה חסד, אבל החכמים פסלו. זה פסול יום טוב. שלהיפך, על דברים אחרים, אולי לומר קרובים, אני יודע, אולי לא נוגע לעדות החודש. רבי שמעון טען שזה כשר. היתה לו ראייה מהפסוק, "החדש הזה לכם", מדברים על משה ואהרן, שהם אחים. כך אומר הרמב"ם, הוא טען שרואים שאחים כשרים לעדות החודש. למה? זה אפשר להבין, כי אין נושא להיפך, אין נושא של נגיעות, הוא לא הולך לומר שקר, חוץ מהצדוקים שהיה איזה משוגעת. אבל על כל פנים, פסול עדות. החידוש של פסול עדות מדרבנן יכול גם להיות, שזה שפסולים את העדים עושה שיום טוב יהיה ביום אחר, כן? זה ענין דאורייתא, זה ישפיע על התורה. זה דוחף את יום טוב עם התורה. כי איך זה הולך? כי החכמים, אנחנו הולכים עם החכמים. יש כח ביד

רעיסא בכשרותו, אז אין כאן רעיסא. בוודאי, עד שיבדל לך, אומר הוא, עד שיבדל לך, יש איזה יבדל מסוים, לא ודאי, ספק, מה ההבדל? כל ישראל אומר נורמלי, יהודי. בואו לא נסתכל איך עם הארץ הוא משהו, מה קורה עם הארץ. אפילו יש לך כת גדולה מהעולם. לא, זה לא, אתה לא יודע, אתה לא יודע, אתה לא יודע.

ההבדל בין חזקת כשרות לעדות מיוחדת על האדם

אבל מה ששינו כאן הוא דבר אחר לגמרי, שצריך קודם עדות על האדם. שהוא עדות כשרה. זה לא קיים, אפילו אחרי שיש עם הארץ, אין זאת על דברים אחרים. הקושי לא... אני לא רואה שזו קושיא.

נראה אבל שהרמב"ם מניח כאן, וזה לא ברור, מה שכן לא ברור שהרמב"ם מניח כאן שיש כמו בעצם, בעצם הכל כשר בלי שום דקדוק, וממילא היו מקבלים מכל אדם.

לכאורה אלה שני הדברים שאין לעשות, כי הקבלה מכל אדם היא סתם הלכה בהלכות עדות, לא שום קולא מיוחדת כי הזוממים כשרים. חלק מהמדקדק הוא לא, לא. מדקדק אומר ברית, דרישות חקירות. כך אני חושב.

מה זה אומר "דין תורה שאינו מדקדקין"

דין תורה שאינו מדקדקין אומר דין תורה שלוקחים חזקת כשרות? חזקת כשרות היא סתם דין. אין שום דין תורה שמדקדקים בכלום. אין שום דבר חדש. בואו נאמר שלרבנן יש דין, זה בא לכאן, הוא אומר דין תורה.

אני חושב שהוא מתכוון לומר שמדין תורה תמיד כך, שיהודי כשר, כי יש בעיה ספציפית עצרו את זה, וגם עשו דרישות וחקירות, שזה לכאורה גם דרך לתפוס את השקרנים, לא דרך לעשות את העדות יותר בטוחה. מובן, יש שני דברים כאן. כן.

המעשה עם המינים

אז על כל פנים, בראשונה, לפני שקרתה תקנה חדשה, היו מקבלים עדות מכל יהודי. למה? כי לכל יהודי יש חזקת כשרות. זה כבר אחרי ההלכה שצריך כן להיות עדות כשרה. אבל למה עושים חקירות ודרישות? כי אפילו אחרי שכבר יש לו חזקת כשרות, עוד יותר נעשה חקירות ודרישות כדי לוודא שאין עדות זוממים וכדומה.

אבל כאן לא היו נוהגים לעשות חקירות ודרישות כי... כי מהסיבה הזו, וכל אחד שאינו פסול קיבלו אותו. לא, שני דברים אחרים. לא בודקים את האדם. דרישות וחקירות זה שבודקים אותו בעדותו. אחר כך נעשו שתי תקנות, גם שבודקים את האדם וגם שבודקים את עדותו בדרישות וחקירות, שזה כדאי לעשות כדי לוודא שאין זה זוממים וכדומה. יש לי שני דברים אחרים.

לא מקבלים את קושיית החסד, קראו את כל ההלכה. ה"לפיכך" הוא... לפיכך, אם בראשונה, כן, בקיצור, היו מקבלים כל אחד, כך היא ההלכה.

אבל, היה מעשה, אחר כך נעשה שינוי, והיו המינים מתחילים לקלל. זה אומר שהצדוקים ניסו להשליך פתקים על חז"ל שקידוש החודש לא יצלח. יש מעשיות שונות על זה. והיו שוכרים אנשים להעיד שראו ואין להם לראות, הם שכרו אנשים שילכו להעיד שראו את הלבנה כשלא ראו.

התקנה של חכמים

התקינו חכמים תיקנו שלא יקבלו בית דין עדות החודש, שבית הדין לא יקבל סתם מכל אחד, אלא מעדים שמכירין בית דין אותם שהם כשרים, אלא מעדים שבית הדין יודע שהם כשרים.

אחר כך כתוב איך יודעים, כלומר ממקומות רחוקים צריכים לבוא אנשים מוכרים, או מבית הדין של אותו מקום שיעיד שהוא יהודי טוב. מן המכירין, כך כתוב בראש השנה. ושיהיו דורשין וחוקרין את העדות. שני דברים. אחד, מקבלים רק מעדים שיש להם מוניטין, שהם יהודים טובים. ועושים כן דרישות וחקירות.

זה לא כתוב ברור במשנה שזה בגלל התקנה, אבל כך נראה שהרמב"ם הבין, אני לא יודע מאיפה הוא לקח את זה, שבעצם לא נותנים לעשות דרישה וחקירה, אבל בגלל הביתוסים ובגלל הצדוקים, whoever they were, התחילו לעשות גם דרישה וחקירה.

חכמים. אני חושב כמו שאתה אומר על קידושין, כל דבר, פסול עדות דרבנן הם פסול עדות. אולי יש דברים שלא, צריך לראות. על כל פנים, לגבי זה כן. אולי יש מקומות שצריך לקבל לחומרא על ה... אבל כאן לא כתוב כך, כן. לא מקבלים את העדים, אין נפקא מינה גדולה, כי עדים נעשה רק כשבית דין מאושר. כן.

הלכה ב' – דין הדקדוק בעדות החודש

דין תורה – אין מדקדקין בעדות החודש

דובר 1: אוקיי. עכשיו הולך הרמב"ם ללמוד על הדרישות וחקירות ודברים אחרים לגבי העדים. עכשיו, למדנו קודם איזה יהודי, איזה אדם כשר לעדות? הולכים ללמוד איך מקבלים את העדות. כן? כן, אומר הרמב"ם, **דין תורה, מעיקר הדין מן התורה, היה ההלכה שאין מדקדקין בעדות החודש.** לא צריך להדקדק בעדות החודש, לא צריך לעשות חקירות ודרישות, כמו בעדויות אחרות כתוב וחקרת ודרשת, צריך לחקור היטב את העדות. בקידוש החודש לא היה נופל, עדות החודש מן התורה לא היה נופל. וההלכה היתה מן התורה, שאפילו קידוש החודש היה

עדות החודש: דין תורה שאין מדקדקין, תקנת חכמים בגלל מינים, ושליחת מכירים

הלכה ב (המשך) – דין תורה שאין מדקדקין בעדות החודש

כלומר, זה עדיין כל ההלכה, החג היה. אם באים עדים זוממין, לא מתבטל החודש, זה עדיין כך.

ולכאורה זה כי מן התורה לא צריך להדקדק. או להיפך, מאחר שאפילו אם זוממין כשרים, אז לכתחילה גם לא צריך לעשות בדיקות וחקירות.

עיקר הסיבה למה עושים בדיקות וחקירות היא כדי שיוכלו להזים, כמו שלומדים באיזו שעה, באיזה מקום, כל הדברים שעושים שיוכלו לבדוק אם זה באמת היה. אבל מאחר שבעדות החודש, אפילו כשבדקים כן וזה עדים זוממין, זה בכל זאת מקודש, אז לא צריך בעצם לעשות שום דקדוק.

מה זה אומר "אין מדקדקין" – שני דברים

מה זה אומר בעצם שני דברים: לקבל מכל אחד, מיד נראה את הרמב"ם, ואחר כך לא יעשו דרישה וחקירה. אלה שני דברים שהוא מניח כאן. זה חידוש.

לפיכך, מאחר שכך הוא בעצם הדין, לפיכך, היה בראשונה כך באמת היה, כך באמת עשו להלכה בראשונה בשנים הקודמות, כשהעולם היה עולם. לא כתוב ברור באיזו נקודה, אבל יש במעשה כשהיה. כן, אני כבר אגיד.

הלכה ג – בראשונה מקבלין מכל אדם, והתקנה בגלל מינים

בראשונה היו מקבלים עדות החודש מכל אדם בישראל. ההלכה שצריך להיות עדים כשרים היא עדיין כאן. אבל כל אדם בישראל האמינו לו. למה? **שכל ישראל בחזקת כשרות.** לכל יהודי יש חזקת כשרות.

הענין של "כל ישראל בחזקת כשרות"

אני חושב שהמפרשים אומרים, כל יהודי שנראה כמו יהודי רגיל, כי יש בזה... כל ישראל בחזקת כשרות אומר יהודי שנראה כמו... אין מפרש שראיתי שאמר זאת. כל ישראל בחזקת כשרות... מה הענין אמור לומר? הוא אמר, הוא אמר, הוא אמר.

כי במקום אחר כתוב שעם הארץ לא מקבלים ממנו כלום אפילו עם תורה. עם הארץ לא יכול להיות כמו עם הארץ. אני לא יודע בדיוק מה היה פעם עם הארץ הנכון. צריך כבר לראות מזה. אבל על כל פנים, קושיא פשוטה, ממקום אחר כתוב עם הארץ. זה עדיין אמת להלכות עם הארץ תדבר אחד, לאחד אין חזקת כשרות.

מה זה בא לכאן בכלל? אני לא מבין בכלל את הקושיא ממחילת כבוד המפרשים הקדושים. אני לא יודע מה הוא רוצה. כי המילים כל ישראל בחזקת כשרות זה לא כל כך פשוט. לכל אחד יש חזקת כשרות מסוימת. עם הארץ כבר יש... אם יש דין עם הרבנים, אם יש דין שעם הארץ יש איזה

דובר 1:

אחר כך, נראה שההלכה הבאה היא החלק של התקנה הבאה של החקירות שבית הדין בדק. כלומר, בעצם לא היו צריכים את זה לכאורה. למה? כי יהודי אומר שראה את הלבנה, מה ההבדל? אפילו כך היו כשרים כמו זה.

לא, נכון, במילים אחרות, כל הבדיקות האלה הן רק... כלומר, כאן הדבר הראשון שדיברנו עליו בפרק א', שבית הדין צריך לחשב, לדעת האם בכלל יכולה להיות הלבנה היום. זה תמיד היה. זה לא בדיקות וחקירות.

אבל הבדיקות והחקירות שהן פרטים, שלכאורה שניהם יכולים להיות, או לא, לא שניהם יכולים להיות חלק, שניהם יכולים להיות חלק שזה רק דרך לתפוס את האדם שאמר שקר, או שני דברים אחרים, או שאלו פשוט דברים שבפרטים מסוימים שכך ראיתי, אחד מסביר, שלא היו שמים לב. זה לא נראה באמת חשוב להלכה לגבי החודש החדש אם היה כך או כך.

כמו בכל בדיקות וחקירות שאנחנו לומדים מעשה בדק בן זכאי ובקצת עינים, כן, שואלים שאלות מסוימות שלא ממש נוגעות לעדות, אלא זה עוד פרט של המציאות, כדי שיוכלו להכחיש את העד עם זה.

אז כאן, איך מכחישים? אומר הרמב"ם, דרך זה שבית הדין יודע איך זה צריך להיות בפרט שלא מעכב, כי הוא לא משנה, אחר כך ידע אם הוא אומר שקר, יודע שזו עדות שקר.

דברי הרמב"ם

אומר הרמב"ם, כן, אומר הרמב"ם: **"בית דין מחשבין בדרכים שהצטגנינים מחשבים בהם"**, בדרכים של חכמת התכונה, של אסטרונומיה, איך מחשבים, **"וידועים שהלבנה כשתיראה בחדש זה"**, הם יודעים מה הצורה והזווית של הלבנה, **"אם תהיה בצפון השמש או בדרומה"**, האם זה יהיה בצד צפון של השמש או בצד דרום של השמש, **"ואם תהיה רחבה או קצרה"**, כמה זמן זה יהיה.

רחבה זה רחב, וקצרה זה אומר רחב או קצר. לא ברור מה זה אומר, כי לכאורה תחילת החודש היא תמיד קצרה. אני לא יודע בדיוק מה זה אומר.

הוא אומר שאולי זה כן עושה הבדל, אולי כמה שעות מאוחר יותר זה קצת יותר רחב. או, הוא מביא פירוש אחר, שאולי רחבה אומר רחוק יותר מהשמש. כלומר, יכול להיות כמה מעלות, לשמש יש מקום מסוים שבו היא עוברת בכל זמן של השנה, והלבנה יכולה להיות, כמו שהוא אומר צפון או דרום, כמו ימין או שמאל ממקום שהשמש כבר לא הייתה, אחרי השקיעה בדרך כלל, אבל השמש כבר לא שם, אבל איפה שהשמש הייתה. וזה יכול להיות קצת יותר רחוק וקצת יותר קרוב. כך זה עוד פירוש.

לפי זה יהיה הגודל, הרחוב של כמה זה מואר. לכאורה רחב הלבנה הוא לכאורה תמיד אותו דבר. אני לא יודע, אולי צריך לבדוק, אולי לא, אבל הרי תחילת חודש זה חייב להיות קטן. מבין? אם זה היום השלישי זה יותר גדול, כמו שהוא מראה. מבין מה אני אומר?

דובר 2:

כן.

דובר 1:

בכל אופן, אולי שואלים את זה סתם כדי לראות.

"ולאיה צד יהיו ראשי קרניה נוטים", לאיה צד הלבנה נוטה, כמו לאיה צד שני הקצוות של הלבנה, למעלה, לאיה צד הם. כלומר, יכול להיות שהלבנה היא כמו חצי עיגול, כמו תמונה של לבנה, ויש לפעמים חודשים מסוימים שזה כמו שני הקצוות למעלה, כמו צלחת, ולפעמים זה יותר על הצד, כמו פסיק, לא פסיק, סוגריים כאלה. בקיצור, יכולים להיות אופנים שונים, תלוי בחשבון מה זה.

איך שואלים את העדים

ואחרי שבית הדין עושה את החשבונות, משתמשים בזה כדי לדעת לשאול את העדים. **"כשבאו העדים להעיד"**, דילגת על ה... **"כשבאו העדים להעיד"**, כשבאו עדים להעיד, והעדים באים להעיד, משתמשים בחשבונות

מה שבטוח זה שהפסיקו לקבל את חזקת הכשרות, אמרו שצריך מעין תעודת כשרות מיוחדת על האדם, שידעו שהוא כשר וישר.

מה רצו המינים?

או שרצו לקחת את הסמכות, כי עדות החודש היא עניין של סמכות, בית הדין של כ"ג, בית הדין בירושלים, ראש בית הדין, רצו לערער את זה. או יכול להיות, כמו שאומרים, שרצו לתמרן שפסח למשל יצא בשבת, כך שיסתדר שהעומר יוקרב ממחרת השבת וכדומה, חשבונות כאלה. לא ברור מה הייתה האג'נדה של המינים, אבל בכל אופן הם הפריעו, ועשו את התקנה שצריך להכיר את העדים.

הלכה ד — שליחת מכירין עם העדים

אומר הרמב"ם הלאה, **"לפיכך"** - רש"י אומר את הטעמים שאתה אומר, אבל זה לא... יש טעמים אחרים, אין... אין... למה. כן, הלאה אומר הרמב"ם, **"לפיכך"**, היסטוריה, **"אם לא יהיו בית דין יודעים את העדים שראו הירח"** - אם בית הדין לא מכיר את העדים שבאו מרחוק - **"משלחין אנשי העיר שנראה בה עם העדים שראו עדים אחרים"**, אז אנשי העיר שבה העדים ראו את הלבנה, היו צריכים לשלוח עדים אחרים **"שמזכין אותם לבית דין"**, הם מעידים לבית דין שאלו עדים טובים, **"ומודיעין אותם שאלו כשרים הם, ואחר כך מקבלים מהם"**.

מי הם המכירין?

איך יודעים שהעדים הראשונים? אלו מכירין, צריך לשלוח אנשים שבית הדין מכיר. זה התירוף. מבית הדין המקומי או מהאנשים המקומיים שמוכרים, ראשי הקהל.

האם זה דין עדות?

לא עלה על הדעת בשום אופן ששולחים עדות. העדות... כן, אוקיי. אני לא יודע. אוקיי, יכול להיות שזה דין עדות כמו... בכל אופן, בטוח שהעדות השנייה היא אנשים כאלה שבית הדין כן מכיר. כך צריך לומר. והם אומרים שהיהודים הם יהודים כשרים. בעצם זה קיום עדות.

הוא לא צריך לומר כלום, הוא רק צריך לומר שהוא לא צדוקי. אני מתכוון, זה בעיקרון ה-"character witness", נכון?

אני רואה שהוא מביא שיש אכן דיון בפוסקים האם היו צריכים ממש לבוא או שמכתב היה עוזר. נו, נו. כן. בסדר. נראה שכתוב שהוא צריך לבוא, צריך לבוא.

האם אפשר לעשות עדות עם מכתב?

מאימתי אפשר לעשות עדות עם מכתב? איפה יש דבר כזה? אבל זה לא דין עדות, זה דין של... טוב? זה דין של לברר, של לעזור לוודא את העדות. לא, לא צריך להיות דין עדות על שני האנשים. צריך להיות דבר מעשי כדי לעשות... מכירין מעיד. מכירין מעיד.

הלכות קידוש החודש — עדות וחקירות ודרישות**הלכה יא (המשך) — מכירים אותם: עדות דרך מכתב****דובר 1:**

נו, נו. כן. בסדר. נראה שכתוב שהוא צריך לבוא, צריך לבוא. מאימתי אפשר לעשות עדות עם מכתב? איפה יש דבר כזה?

אבל זה לא דין עדות, זה דין של... טוב? זה דין של לברר, של לעזור לוודא את העדות. לא, לא צריך דין עדות על שני האנשים. צריך להיות דבר מעשי כדי לעשות, השאלה שלי בזה. מכירין מעיד. מכירין מעיד.

אם הדיין עצמו מכיר את האדם, הוא הרי עדיין טוב. מדברים הרי, מדברים כאן על אחד שלא מכיר, כך הרי לא כתוב. אם הוא לא מכיר, אם הוא מכיר אותו, יודעים הרי שהוא יהודי כשר. אבל אם לא מכירים אותו, צריך שני שיעיד שהוא יהודי כשר.

אבל זה יודעים שזה כנראה סוג של עדות גם, אני לא יודע למה זה לא יהיה. אז זו תקנה אחת שעשו.

הלכה יב — חשבונות של בית דין וחקירות ודרישות של עדים

אני מבין מאוד, מה הבדיקות? זו עוד רמה של בדיקה.

דובר 1:

לא, השני יכול להיות שהוא באמת יהודי ישר, הכל בסדר, אבל אולי נדמה לו משהו, נדמה לו בדמיון, וזה יצא בחקירות ודרישות. אבל נראה ברור שהבדיקות הן כדי שלא יהיו עדים זוממים, שקרנים.

הוא אומר מקבלים אותם, אין מקבלים אותם. חשבתי על הלשון, לא כמו שאנחנו יודעים שהם אומרים שקר, הם אנשים טובים, רק נדמה להם. מדברים הרי על עדים שבאו עם עדים שמכירים אותם. אבל בחקירות ודרישות מתברר שהם לא כיוונו, הם לא ראו טוב, הם לא התבוננו טוב.

זה כן משמע, אני לא יודע מאיפה הרמב"ם לקח את זה, זה כן משמע שלא מדקדקין, ברור שלא מדקדקים, ואחר כך הוסיפו את זה גם. אז, לא בטוח.

דובר 2:

כן.

הלכה יג – ראינוה במים, בעבים, באספקלריא

דובר 1:

אומר הרמב"ם, אילו מהבדיקות עושות הבדל ואילו לא?

אומר הרמב"ם, "אמרנו העדים ראינוה במים", אם העדים אומרים שראו את השתקפות הלבנה במים, זה לא הלבנה אלא ... הם ראו את השתקפות הלבנה, הם ראו את התמונה של הלבנה במים. "או בעבים", הם ראו את הלבנה כך דרך העננים. "או באספקלריא", הם ראו את הלבנה על מראה, על החלון למשל, משתקפת.

"או", אני לא יודע, זה אומר טכנית הדבר שמניחים נר בתוכו?

דובר 2:

כן, כמו... באספקלריא, משקפת? חלון אומר חלון? אספקלריא? אני לא יודע. אוקיי. זכוכית הוא אומר, כן.

דובר 1:

"או אפילו אם לא ראה אלא מקצתו ברקיע ומקצתו בעבים", ראו את הלבנה יוצאת מתחת לעננים, לא ראינו את הלבנה המלאה. "או במים או באספקלריא", משהו לא ראינו בשמים?

יש מי שאומרים שאפשר לראות את שניהם. ראו בשמים למשל, אבל אחרי רגע לא ראיתי את זה, ראיתי את זה על המים, חצי מזה. ראו חצי, זה רק היה אולי... בדיוק מה שיצא, והיה אגם בקצה ה... אוקיי. באספקלריא? אוקיי. משהו כזה.

אה, הוא ראה דרך אספקלריא, ולא ברור אם הוא ראה את הלבנה. האם הוא ראה... כשאחד רואה דרך המשקפיים שלו, הוא רואה הרי כן את הלבנה, אבל כשלא בטוח אם הוא ראה את הלבנה, אם הוא רק ראה את ההשתקפות על ה... על...

הוא מביא שיש מי שלומדים שבאספקלריא אומר שהוא רואה דרך זכוכית, אבל פשוטו לא אומר את זה. פשוטו אומר שהוא רואה רק דרך זכוכית, השתקפות.

מה זה דרך זכוכית? ראייה רגילה. אני מתכוון, אחד יאמר לראות ראיות אסורות דרך משקפיים, אתה יודע שזו ראייה.

דובר 2:

כן. אולי. אוקיי. או באספקלריא לא טוב, אבל שתיים באספקלריא. אוקיי. מבין הרי אומר פעם אחת.

למה זו לא עדות

קידוש החודש – הלכות עדות הלבנה: בדיקות העדים וקבלת העדות

דובר 1:

זה אומר לא ראו את הלבנה. זה לא עניין שהם נפסלים, אלא זה אומר לא ראו את הלבנה. ראית משהו, אבל לא ראית את הלבנה. העדות היא שצריך

שהם עושים עם האסטרונומיה שלהם, והם בודקים אותה, ועם זה יודעים איך לשאול את העדים.

הם שואלים, "כיצד ראיתם אותה? האם ראיתם אותה בצפון או בדרום? לאיכן היו קרניה נוטות?" לאיזה צד היה הקצה של הלבנה. "כמה היתה גבוהה בראיית עיניכם?" כמה רחוק, כמה גבוה בשמים זה נראה לכם. "וכמה היתה רחבה?" וכמה רחב זה נראה לכם.

דיון: למה הגובה לא חשוב

נכון, אז כאן הוא הוסיף משהו שהוא אומר שהם מחשבים, שזה כמה גבוה זה. כמה גבוה אומר כמה שטוח מהארץ, בעיקרון, נכון, זה גבוה יותר מהאופק. יכול להיות שזה, לא הבנתי ברור את המציאות, הוא אומר שצריך לעיין בספרים, אני לא יודע.

יכול להיות שזה תלוי פשוט בזמן, אם זה לא יום ולילה. זה הולך לשקיעה, יכול להיות שביום הראשון של החודש, רואים את זה רק ממש לפני שזה יורד, יש רק כמה דקות, אז זה יכול להיות רק גובה מסוים.

אבל נראה כבר בהלכה הבאה שרמת הגובה קשה יותר למדוד, אין דבר ברור. אז בעצם, לא ברור שאפשר להכחיש עם זה. אז אולי בגלל זה הוא לא כותב שהם חישבו את זה, אבל...

אני חושב אולי אחרת, אולי הסיבה שהם לא חישבו את זה היא כי באמת אין שום דבר ברור... זה הכל קשור בערך לאיך האדם מדמיון לעצמו, אבל אפשר כן לראות שקרן. אם הוא אומר שזה היה ממש גבוה מעל הראש שלי, או שהוא אומר דברים שרואים שזה מוגזם, שידעו שהאדם...

לא, זה לא דמיון. זה דבר אמיתי שיש גובה מסוים. רק שאין... מספרים. אדם אומר שלא היה להם, היום אתה כן יודע שיש כלים כאלה שאפשר להשתמש בהם כדי למדוד בדיוק, אבל רוב האנשים אין להם את זה.

האנשים, כלומר הוא אומר הצד הימני או הצד השמאלי, זה דבר ברור, אדם, או זה או זה. אבל הוא אומר כך, ההלכה הבאה הולכת שתי אמות גובה. כמה זה שתי אמות? זה עשר רגל, אף אחד לא יודע מה זה אמה. אז, זה פחות ברור, אבל זה לא דמיון, זה דבר אמיתי שהוא רואה כמה גבוה זה בשמים.

אם נמצאו דבריהם מכוונים

הם שואלים את העדים לפי החשבונות. אם נמצאו דבריהם מכוונים למה שיש בחשבון, אם מה שהעדים אומרים מתאים למה שהדיינים יודעים שצריך לקרות, מקבלים עדותם, יודעים שהם עדים טובים, מקבלים אותם. ואם לא נמצאו דבריהם מכוונים, אין מקבלים עדותם, אנחנו לא יכולים לסמוך עליהם, לא מקבלים את אותם עדים. זה הרי חקירות ודרישות.

איפה אפשר לראות את החשבונות

ואם רוצים לדעת את החשבונות, לכאורה הרמב"ם עצמו הולך להסביר את זה הרבה יותר מאוחר, איך יודעים באמת איך זה צריך להיות. כאן הוא אומר רק את ההלכות של...

דיון: האם זה עוזר לחקירות נגד הביתוסים?

מזה לא היה עוזר, זה לא היה עוזר למשל נגד הצדוקים, כי הם היו יכולים לקחת עדים מקצועיים שיודעים גם בערך מה לצפות.

אה, יכול להיות שכן, כי יש את המכירים אותם. זה שניהם. אני זוכר שהמעשה היה מעניין, כי המעשה שהגמרא מביאה היא שפעם אחת בא אחד ונתנו לו שוחד שיאמר שקר, והוא בא והוא מספר סיפור שלם, איזה סיפור מוזר על הלבנה ליד מים. כן, היה לו משהו עם פנים ודברים כאלה.

אני אומר על זה היה עוזר דרך חקירות ודרישות לבד, אבל אני אומר שהביתוסים יכולים הרי לפעמים לקחת גנב מתוכם שיודע כן איך הלבנה נראית, איך זה צריך להיראות. אם הוא למד את אותה אסטרונומיה, אבל הוא למד חודש קודם. הוא לא יודע לומר דברים שמופרכים. על זה צריך עדים שמכירים אותם.

דיון: מה הרמה השנייה של בדיקות?

דובר 2:

למה? אנחנו לא מסתכלים ביחד שני העדים? זה יכול להיות אפילו משתי ערים. יש בעדויות אחרות יש כן הלכות, צריך להסתכל ביחד החלפון זה אותו דבר.

אבל אולי בחקירת הדרשות יוצא כן מתי הם ראו, שואלים על השעה. אם הם שניהם ראו באותה שעה, הוא עדיין לא אמר את חקירת הדרשות.

כאן הוא אומר, אני לא מבין. כן, אבל יש את ההלכות הברורות של חקירת הדרשות שאומרים תמיד. באיזו שעה היה, באיזה זמן. הוא לא מביא את זה כאן, אני לא יודע.

אולי תמיד הזמן הוא אותו דבר? הזמן הוא תמיד קצת אחרי השקיעה, ליל כ"ט או ל'. לא יכולים לראות את הלבנה באמצע הלילה אף פעם בראש חודש הראשון. זה לא נוגע. כן, יש סדר בדברים. או מוקדם בבוקר, אז שניהם לא יראו באותו זמן. צריך לדעת את...

מה קורה במקרה כזה כשאחד אומר **כמו שלש קומות כמו חמש**, חפש עוד איך אפשר לעשות שהם כן יהיו עדות טובה, **ומצטרף אחד מהם עם שני שיעד כמותו**, או עם שני שלא כל כך רחוק.

עם זה אומר הרמב"ם שבמקרה כזה לא נכון שאחד הוא שקרן. אחד מהם הוא שקרן. לא, אחד מהם. אני לא יודע. אני לא מבין. יש שני אנשים, אחד אמר שלוש, אחד אמר חמש. אז מחפשים אם יש שני שהוא אומר שלוש או ארבע, הוא בא. אם יש שני שהוא אומר חמש או שש, גם טוב. אני לא יודע אם הם שקרנים.

הייתי אומר אולי כמו שהם שניהם לא ראו את אותו דבר, אז לא אפשר לצרפם כעדות אחת. אבל פעם אחת כל אחד מהם יכול למצוא שותף, אז בסדר, אבל אני לא יודע אם חושבים שהם שקרנים. אלא אם הם אומרים את זה כל כך אחרת, הם לא נקראים כמו עדות אחת. זה מוזר. אין לי ספק.

דיון: מה זו טעות? מה זה שקר?

דובר 2:

מה זו טעות? שקר, אתה יודע מה זו טעות? מה ההבדל? האם טעות גדולה. זה במקרה כזה, אני אגיד שתי כיתות עדים, אחד יגיד שתיים ואחד יגיד חמש, שניהם יהיו ספק של שקרנים, כי אחד יהיה בוודאי שקרן. כן. שניהם יהיו כשרים, כך נראה מהרמב"ם. זה מאוד מוזר.

דובר 1:

כן, על זה אני אומר שאנחנו לא חושדים בשקר, אלא הם לא אומרים עדות על אותו דבר, לא אפשר לצרפם כעד. על כן, עם שני אפשר לצרפם. אין לי בעיה עם השיטה.

דובר 2:

מה הוא אומר שיש דברים מלבד שקר?

דובר 1:

ומצטרף גם עם השני גם, כשבא עוד עד יחיד. דיברנו קודם שאפילו אדם אחד לבד בא. כן כן. אני לא יודע, זה קצת מעניין לי. צריך להבין את זה יותר טוב.

אה, הוא שואל אותך, מה זה אומר עדות שאני לא שולח או? לא ברור. בקיצור, הקושיות, אבל הסברה היא משהו עוד מוזר.

הוא טוען, כותב ר' חיים קנייבסקי, שבית הדין ידע, לפי מה שהרמב"ם לא כתב, אבל במקומות אחרים כן משמע שבית הדין יכול לדעת כמה גבוה זה יהיה. ממילא, הרמב"ם אומר רק על כשר, למה הוא לא אומר? הוא ידע איזה אומר שקר, וילך איתם.

אולי עוד צריך לומר את התירוץ שזה לא דבר ברור, ואנשים לא יודעים בעצם מה הם אומרים כשהם אומרים קומות. אולי יותר כמון, שצריך פשוט שני אנשים יגידו את אותו דבר. זה גם מאוד מעניין.

דיגרסיה: כמה קשה לראות את הלבנה החדשה?

דובר 1:

לראות את הלבנה. זה שהלבנה נמצאת שם, אפשר לדעת סתם מחשבון. לא עוזר זה שראית במים, כי לא ראית את הלבנה. אבל

הלכה ה: ראית הלבנה דרך בבואה (שיקוף) — אין זו ראיה

דובר 1:

אבל על הדבר השני... אבל לכאורה, כי אפשר לטעות בזה. זה לא גזירת הכתוב, זה לא דבר ברור שהיה באמצע הדרך. לא ראית את הלבנה. זה לא יותר מאחד שיודע שהלבנה צריכה לבוא. ראית על המים, ולפי החשבון חייב להיות שהלבנה בשמים. אבל לא ראית את הלבנה.

אני חושב שזה אומר שנאמר קודם שיכול להיות ענן. זה לא ברור. אני לא יודע מתי אדם עומד רק בנעלו של השני ועושה משהו. כי זה לא מספיק ברור. אני לא אוהב שצריך לעשות דברים שאפשר ללמוד. פשוט בעל-בית צריך לעשות תורות כאלה.

מה רע? הוא יגיד... אחר כך הוא אומר ברור משהו. **שמא עבים נתקשרו**. כן, אותו דבר הבא. ראית איזה שיקוף? לך תדע. זה לא מספיק ברור. ראיה, אתה צריך לראות ברור.

לא יכול עם בעל-בית, אבל הרמב"ם אומר אחד מהיהודים שלו. הוא לא אומר, זה אומר לא ראה. לא בגלל אולי יש איזו טעות, אלא **אין זו ראיה**. זה אומר לא ראה את הלבנה.

חידוש: "אין זו ראיה" אומר לא "שקרן"

הלאה. **אמר אחד, ראיתיו וגבוה בעיני כמו שתי קומות**. אני לא יודע שהרמב"ם חושב שהרמב"ם, אני אגיד מה אני מפרש. אני מפרש **אין זו ראיה** לאפוקי שזה לא פשוט שהוא שקרן. מאמינים לו. אחר כך רואים הלכות שהן שני דברים אחרים, אבל הוא אומר נגד מה שאנחנו יודעים אז לומר שהוא שקרן.

אין זו ראיה אומר שהוא לא שקרן, אבל הוא לא ראה מספיק ברור. זה דבר שני, זה לא ראה מספיק ברור, אבל זה אומר לא ראיה. בסדר.

הלכה ה (המשך): חילוקים בגובה הלבנה — "כמו שתי קומות" לעומת "כמו שלש קומות"

דובר 2:

אבל על הדבר השני שהרמב"ם אמר, על... כמה גבוה זה. על זה אומר הרמב"ם כך: אם אחד מהעדים אומר **ראיתיו וגבוה בעיני כמו שתי קומות**, זה נראה לו כמו שתי קומות למעלה בשמים. **ואמר השני**, לא, לי זה נראה שלוש קומות, **הרי אלו מצטרפים**. אפשר לצרפם יחד, כי אלו הערכות כאלה. זה לא באמת שייך לומר.

אבל אם הוא אומר... כן, לא, אני אומר זה שניהם. זה הערכות, ממילא הערכות אחד יכול לומר קצת אחרת מהשני. **אמר אחד כמו שלש קומות, ושני אמר כמו חמש, אין מצטרפין**.

הוא מפרש, יש זמנים שהלבנה גבוהה הרבה יותר והרבה יותר רחוקה מהאופק, כן? אז פשוט, הם מדברים על דברים אחרים. כשאחד אומר שלוש ואחד אומר כפול מזה, או חמש, הם לא מדברים על אותו דבר.

שתיים. קומה אני חושב שזה קומת אדם, כן, לא קומה. קומה זה אומר כמה גבוה אדם, כן? כן, אני חושב, תרגום עברי. בכל מקרה, זה הבדל של שתיים, זה כבר לא טעות. או, כמו שאתה אומר, זה לא הערכה שהיא אותו דבר. וזה כבר הכחשה של העדים.

דיון: למה לא יכול להיות שהם ראו בזמנים שונים?

דובר 1:

אני לא מבין, אבל דבר אחד, למה לא יכול להיות שזה היה דקה אחר כך וזה כבר עלה?

דובר 2:

נראה שאין מספיק זמן. הם מסתכלים ביחד, כן? הם ביחד.

דובר 1:

לא, מה קורה כשבדיוק אז בא ענן? יהיה כנראה כן טוב. הוא נתכסה בענן. הוא ראה את הלבנה, ואחר כך הוא נתכסה בענן. אין שיעור כוונה. אבל יש שאם הוא ראה ולא ראה, הגמרא אמרה "לא ראינו ולא ראינו", והוא מסביר שזה אומר את זה, אז אומרים שזה קורה, יכול להיות שזה היה ענן. כן.

הלכה ו (המשך): ראיית הלבנה ביום כ"ט שחרית במזרח וליל ל' במערב דובר 1:

עוד הלכה מעניינת, גם כדי להבין את זה באמת צריך להבין את החשבון, אבל נגיד מה ההלכה היא. כן, אומר הרמב"ם כך, **אמרו**, מה קורה במקרה כזה? **אמרו**, לפני שאנחנו אומרים כך, **ראינוהו**, אנחנו ראינו את הלבנה ביום **תשעה ועשרים שחרית במזרח**. הם ראו את זה בבוקר, היום ה-29 בבוקר. זה היום ה-30 יכול כבר להיות החודש. תראה את המעשה.

דובר 2:

לא, לא, לא, זה לא יכול. קרא את המעשה.

דובר 1:

בסדר, ואחר כך, בלילה ראינו את זה **במערב ליל שלשים וראינוהו**, אותו לילה, **במערב בליל שלשים**, ראינו שוב את הלבנה בצד המערבי.

הלכות קידוש החודש – עדות החודש: בדיקות וחקירות, וסדר קבלת העדות

הלכה יא – עדים שראו את הלבנה פעמיים: בבוקר כ"ט ובלילה ל'

אומר הרמב"ם כך, **אמרו**, מה קורה במקרה כזה? **אמרו עדים**, אנחנו אומרים כך, **ראינוהו**, אנחנו ראינו את הלבנה ביום **תשעה ועשרים שחרית במזרח**. הם ראו את זה בבוקר, היום ה-כ"ט בבוקר. זה אומר שה-ל' יכול כבר להיות החודש. תראה את המעשה. לא, לא, בסדר. ואחר כך, בלילה ראינו את זה **במערב ליל שלשים וראינוהו** אותו לילה, **במערב בליל שלשים**, ראינו שוב את הלבנה בצד המערבי.

זה אומר, בדרך כלל, כך אני חושב, סוף חודש, תן למישהו לומר לי אם אני עושה טעות גדולה. אני חושב שבדרך כלל סוף חודש רואים את הלבנה. ממש סוף חודש אפשר לראות את הלבנה, אה, ממש לפני הבוקר, לפני הזריחה, ממש שנייה לפני, אה, נץ החמה, לפני עלות, אפשר לראות את הלבנה, כי הלבנה הולכת אחרי השמש, אז זה יוצא בחשבון. נראה אולי פעם אחת בדיוק את החשבון למה זה קורה כך. אפשר לראות בבוקר, אה, את הלבנה הישנה. זה נקרא הלבנה הישנה, הלבנה בעצם מתחילת חודש עד סוף חודש היא עולה יותר מאוחר, יותר מאוחר, יותר מאוחר. עד סוף חודש היא עולה ממש בבוקר.

ואחר כך, את הלבנה החדשה רואים תמיד בשקיעה, מיד אחרי, מיד אחרי שהשמש יורדת. גם רק לזמן קצר. אז, או שעדים באו ואומרים דבר שבעצם זה לא מסתדר. הוא אמר, היום בבוקר ראיתי את זה, כ"ט בבוקר, ול' מיד בלילה כבר ראיתי את הלבנה החדשה. עכשיו, בלתי אפשרי. יש כלל שזה לוקח לפחות עשרים וארבע שעות בערך, יש על זה חשבונות מדויקים, זה לוקח לפחות יום שלם צריך להיות הלבנה שלא רואים. יש בגמרא, עשרים וארבע שעות מחסר סיהרא. חייב להיות יום שלם שלא אפשר לראות. אז אם הוא אומר ראיתי בבוקר את הלבנה הישנה ובלילה את הלבנה החדשה, אחד מהשניים הוא שקר, טעות, שקר, לא יכול להיות.

מחלוקת במשנה ופסק הרמב"ם

על זה היתה מחלוקת במשנה האם זו עדות כשרה, כי העדות אומרים דבר שלא הגיוני. המשפט הראשון סותר את המשפט השני. משהו לא יכול להיות. אבל... אה, אומר הרמב"ם, הפסק הוא עם הרמב"ם. אני יכול לדבר על הספרים של הרמב"ם. בוא נראה מה הוא אומר.

אומר הרמב"ם, **הרי אלו נאמנים**, הם כן נאמנים, **ומקדשין על ראייתן**, אפשר כן לקדש על הראייה. למה? **שהרי ראו אותה בזמנה**, הם עדים כשרים. זה שהם אומרים שהם ראו, מה שנוגע לנו זה רק שהם ראו את זה

נראה משהו שבכלל, כל ההלכות האלה, מפרטים את ההלכה, כן, צריך לשלוח אבי בניו. נראה שזה מאוד קשה למצוא שני עדים. לכאורה, אם אפשר לראות את הלבנה, צריך להיות אלף אנשים שיראו את זה. זה רק שני אנשים? אולי לא? אולי אני טועה? אולי המציאות היא שזה קשה?

דובר 2:

כן, זה כמו הרבה פעמים שהיה אור גדול. אם יש, אולי יש כזה כזה. אני חושב שזה יכול להיות, אבל ראיתי שבימים הראשונים... למה מעט אנשים הלכו? כי מדברים, אם זה העיבור, ליל שלושים, בדרך כלל זה כבר מפורסם. אבל היום הראשון, הרבה פעמים זה ממש, אפילו עד היום הזה לא יודעים בבירור.

כן, זה מאוד קטן, וצריך להיות... אחד שלא צריך משקפים, או ראייה טובה, או בדיוק מקום טוב ברור שאפשר לראות בבירור. יכול להיות שזה קשה, זה לא... בטבע יש אנשים שמתעניינים בזה, הם עומדים על הר מסוים שמשם זה מאוד ברור, והם מחפשים את זה. יש כמו תחרות מי יכול לראות את הראשון. אתה רואה שיש איזו חכמה בזה, לא כל כך פשוט. בסדר.

דובר 1:

מדברים גם לא על לונדון שתמיד מעונן, מדברים על ירושלים. ארץ ישראל כמעט אין מעונן, זה קורה לעיתים רחוקות.

דובר 2:

כן, אבל העניין הוא שתמיד קשה לשים לב ללבנה הקטנה מאוד כשהיא עוד כל כך רק נולדה, הלבנה התינוקת.

הלכה ו: "ראינוהו בלא כוונה" – ראייה בלא כוונה

דובר 1:

מה קורה כך? **אמרו**, שני העדים אומרים, **"ראינוהו בלא כוונה"**. זה לא שאנחנו הלכנו לצוד לבנה, אנחנו הלכנו לחפש את הלבנה, אלא ראינו את זה, פשוט שמנו לב. אבל כיוון, ואחרי שהם אמרו כך, פעם אחת שהם התחילו, אה, מתחילים כבר לשאול את כל הדקדוקים, הם אמרו, כשהם ראו את זה הם לא חשבו בדיוק לאיזה צד אני רואה את זה, אני רק ראיתי את זה, והתחלתי להתבונן, חשבת, אה, עכשיו אני יכול להיות המזל שיריץ לומר עדות. **"ונתכוונו לראות"**, רציני, אז התחלתי לשים לב, להתמקד, לראות איך אני רואה, **"ושוב לא ראינוהו"**, הם לא ראו את זה יותר.

אומר הרמב"ם הלאה, **"אין זו עדות, ואין מקדשין עליה"**. למה? כי מאחר שהם ראו את זה רק כך אקראי, כל כך חלש, בלא כוונה, אנחנו חוששים **"שמא עבים נתקשרו ונראו כלבנה, וכילו והלכו להם"**.

זה אומר, זה לא פשוט שיש דין שצריך להיות כוונה. זה דין מיוחד שאם הוא אומר "ראיתי את זה לשנייה, אחרי שנתתי מבט זה כבר לא שם", זה אומר לא ראה את הלבנה, כי זה יותר... יש לי סיבה כך, כי זה שדקה אחר כך כבר לא ראו, הוא אומר בעצמו עדות שאולי זה היה ענן. והלבנה לא נעלמת כל כך מהר, לכאורה.

דיון: מה זה אומר "ראינו ולא כוונה"?

דובר 2:

לא, אבל זה יכול להיות גם ש"ראינו ולא כוונה" אומר, ממילא על כן אני לא יכול לענות לך על כמה גבוה ולאיזה צד היו הקרנות. אני חושב שזה עוד קצת, זה עוד קצת גמרא. אם הם אומרים ש"ראינו ולא כוונה" והם יכולים לענות בבירור על מה הם ראו, אז כבר, זה רק זמן ארוך מסוים. אבל אם הוא אומר "ואחר כך לא ראיתי את זה", זה דבר נורמלי.

דובר 1:

כן, זה גמרא נוספת. הרמב"ם מביא את זה בהמשך, אבל אני רואה שהוא מביא מהגמרא. זה עוד דבר, זה לא לבנה. אם הוא לא הסתכל שוב, והוא יכול לומר בבירור, הכי נמי, אם הוא כן הסתכל שוב, נראה שזה דבר נורמלי. אדם נותן מבט, והוא אומר, אה, לבנה, רגע, לא לבנה.

דובר 2:

שרואים. לא רוצים שילכו, אז קודם לוקחים אותם פנימה, ונותנים להם אוכל, ונותנים להם סעודות.

לכאורה שיבוא. זה כבר מהלך מאוד עתיק, שכשרוצים שאנשים יבואו לאיזשהו מקום, מכינים שם סעודה. קודם מביאים, איך קוראים לזה? צ'יקן שלח הטהור. ה... עם אוברנייט קוגל. קודם כל צריך להיות זה, אחרת לא בא העולם. אה, זו מצווה גדולה קידוש החדש? מצווה גדולה יותר היא לאכול עם עוד יהודים. כך צריך להיות. טוב מאוד. והקהילות של היום, הישיבות, הארגונים תפסו מאוד טוב את הדין הזה, שמכינים סעודות גדולות שהעולם יבוא, ואחר כך יעשו הלאה.

הסדר של חקירה: לפי מי שבא ראשון ולפי גיל

יש עוד איזה טריק שנלמד עכשיו, גם סוג של טריק איך לגרום לעולם להרגיש טוב. **זוג שבא ראשון**, הולך לפי הסדר של ראשון, מי שבא קודם. **זוג שבא ראשון בודקין אותו ראשון**, שואלים אותו ראשון עם הבדיקות ששאלו. **ומכניסין את הגדול ושואלין אותו**, קוראים פנימה... זה אומר, צריך לחקור את שני העדים בנפרד. אז קוראים פנימה את הגדול שבזוג. אלה שבאו באותו זמן, הולכים לפי המבוגר ביניהם. אני מתכוון, הגדול מתכוון שבזוג. בין השניים לוקחים את הזוג. או אם באו כמה אנשים ראשון, הולכים... אפילו הקודמים כבר היו קבוצה של אנשים, אי אפשר ללכת לפי מי שהגיע ראשון, אלא הולכים לפי הגיל.

נגיד, כשביט דין פתח את הדלת כבר עמדו עשרה אנשים. הוא לא אומר את זה, הוא אומר שבאים זוגות. אני לא יודע למה זה בא זוגות, כי הרי למדנו שיכול לבוא אדם אחד. אבל הוא מניח שבאים שניים שניים, או אולי מסתדרים אז אנשים שניים שניים בתור, אני לא יודע. אז הראשונים, מסתכלים מי יש לו זקן ארוך יותר, ולוקחים פנימה את זה עם הזקן הארוך יותר. לא כתוב כאן כלום על זקן, אבל איך יודעים מי גדול? **ושואלין אותו**, שואלים אותו.

אם העדות הראשונה מתאימה, מכניסים את השני

אוקיי. כן, **נמצאו דבריהם מכוונים לחשבון**, אם דברי העד הראשון מתאימים לחשבון של מה שהחכמים מצפים, **מכניסין את חבירו**, מכניסים את חברו, ועכשיו יש עדות מלאה משני אנשים. וצריך לוודא שהשני גם אומר נכון, נכון? הם אומרים שניהם את אותו הדבר, כמו שראינו קודם, של שלוש קומות, שתי קומות, וכדומה. **נמצאו דבריהם מכוונים, עדותן קיימת**. אבל עדיין לא הולכים הלאה. עכשיו אפשר כבר בעצם להכריז "מקדש", אבל לפני כן עושים עוד כך:

שאר הזוגות – כדי שלא יצאו בפחי נפש

ושאר כל הזוגות, כל שאר האנשים שנמצאים שם, **שואלין אותן ראשי דברים**, שואלים גם אותם, נותנים להם את תשומת הלב, שואלים אותם שאלות. לא את כל החקירה והדרישה, אבל מתעניינים בהם. מאיפה באת? מה ראית? מה שזה יהיה, משהו שואלים אותם.

אומר הרמב"ם, **לאו שצריכין**, כי בעצם לא צריכים אותם, כי יש לנו כבר עדות אחת, לא צריך יותר מסט אחד של עדות. יש לך הלכה כזו, יש תרי כמאה, לא עוזר לדבר, לא צריך לעזור כלום. **אלא**, למה אז עושים את המשחק הזה ששואלים אותם שאלות? **כדי שלא יצאו בפחי נפש**. הרבה מהם הגיעו מדרך רחוקה, והם אמרו, אה, אחד כבר עשה. הוא יצטער הרי. כי חוששים שאם לא, הוא פעם הבאה לא יבוא. אולי תצטרך אותו כן. נכון. אולי פעם הבאה הוא יהיה הראשון, או אולי פעם הבאה לא יהיו הרבה עדויות. אז כדי שהאדם יבוא שוב, גורמים לו להרגיש טוב.

נראה שהסעודה עוזרת פעם אחת, קצת, אבל חוץ מזה צריך גם קצת להרגיש רצוי, להרגיש נחוץ. זה פשוט, תדמיון שאתה בא, וכבר לא צריכים. רבנים חכמים, יהודים חכמים עושים את שניהם. מכינים סעודה יפה, וגורמים לאותו אדם להרגיש, אה, תודה שבאת, מה שלומך? מאיפה באת? כן. כן.

סליחה. זה מעניין, שזה שזו מצווה זה עדיין לא מספיק. צריך עוד לעבוד עם אנשים. למה בדיוק אני אלק? זו מצווה, זה צריך להסתדר. ובפרק מאוחר יותר יעמוד, אפילו דוחה שבת זו מצווה. בוודאי זו מצווה, אבל זו מצווה על

ביום שלוששים. מה שהם אומרים שהם ראו ב-29, הם אז טעו. אותו חלק לא נוגע לי, אותו חלק הם טעו בשטויות. אבל מה שהם אמרו זה דבר שהוא נכון, זה זמן שהלבנה צריכה להיות, כשהרבנים יודעים שזה יכול להיות, מאמינים להם.

ממילא, **הראייה שראו בשחרית אין אנו זקוקין לה, שאין אנו אחראין לראות בשחרית**, בית הדין לא יושב עכשיו לשאול אנשים מה הם ראו בבוקר ב-29.

אה, אבל אולי לפסול אותם כשקרנים? הוא אומר, טוב מאוד, לא צריך לפסול אותם כשקרנים, כי יכול להיות שהם ראו משהו **שהעבים הם שנתקשרו ונראו להם כלבנה**, הם ראו משהו שנראה להם דומה ללבנה, אז על מה שהם נאמנים, הם ממשיכים להיות נאמנים.

המשך הלכות קידוש החדש

טוב מאוד, יש כאן שתי סיבות למה ההלכה הזו הגיונית. אף על פי שרבי יוחנן בן נורי, היה אחד, סליחה, היה אחד, כן, רבי יוחנן בן נורי אמר **עדי שקר הן**, אבל אנחנו לא פוסקים כך. למה? בגלל שני דברים. קודם כל, מבחינה לימודית, הלכתית, איזו עדות רלוונטית לעדות החדש? האחרונה, הלבנה הישנה אינה רלוונטית, היא לא נכנסת לבית דין. אתה מספר סתם... כן, סתם דברי עלמא. זה הרי בשביל החדשה. זה כאילו, אבל אתה אומר יותר טוב, כי החכמים, מדברים הרי שהחכמים יודעים שיכולה להיות הלבנה. לא חייבת להיות אולי, אבל יכולה להיות. אז יודעים הם הרי שזה הגיוני, העדות השנייה הגיונית. אבל הראשונה? כבר, זו בכלל טעות.

כלל: עדות שאינה רלוונטית אינה פוסלת את העד

זה מאוד מעניין. זה אומר למשל, אני אגיד בקיצור, כשעדים באים להעיד, כל מה שהוא אומר בעדות זה טוב, אבל הוא מספר סיפורים. בדרך לכאן ראיתי, רואים שהוא שוטה או משהו כזה. אבל זה לא חלק מהעדות, האדם יש לו בעיות. אבל הוא לא בא לחדש, לממונות, אני לא יודע מה אומרים. צריך לדעת לראות אז. יש כן את העדות שהקחה שמחתו כשכולו. אבל אותו חלק של העדות, אם הוא אומר דברים צדדיים אחרים עם שטויות, הוא יהודי מטופש. אבל מה שרלוונטי לעדות... כן, צריך לשאול את הטוב ביותר... כן, צריך לבוא איזו עדות, אני אגיד.

המקרה ההפוך: ראה ליל שלשים אבל לא ליל ל"א

אומר הרמב"ם הלאה, בחיי נאמרו איד. מהלך הפוך, כן? הוא ראה ביום השלושים, והוא אומר, "את היום השלושים ואחד כבר לא ראיתי". וזה הרי לא יכול להיות, כן? הלבנה גדלה בלילה הבא. אם כבר היה אז, בוודאי צריך להיות בשלושים ואחד. אז היית אומר שזה סותר, אבל אותה סברה, **אין נאמנים**, כי אנחנו רוצים רק לשמוע על השלושים. השלושים ואחד זה הרי כבר עניין של ראש חודש, **שאין נאמנים אלא על ראית ליל שלשים בלבד**. אז הסיבה שהוא לא ראה בליל שלשים ואחד היא גם משהו לא רלוונטי. על מה, איזו סיבה למה הוא לא ראה את זה. נראה לי, זה גם מוזר, אבל זו איזו עדות על לא. אתה לא ראית, קשה עליך. לא ראה נא ראה. כן, זה מוזר לי. למה לא אמרת לי שלא ראית? אולי דווקא בגלל זה אתה לא עושה חילוק. אבל הוא אומר אחרת, אותה סברה, **אינו נאמנים**. זה לא הנושא שלנו מה היה בל"א. אוקיי. אז זה ה... בדיקות וחקירות עד כאן.

הלכה ז – כיצד מקבלים עדות החדש: הסדר של קבלת העדות

עכשיו אנחנו הולכים ללמוד איך הסדר של שבאים כמה עדים בעצם. עכשיו הולך אולי יותר לצד המעשי, הטקס של איך זה נראה עם ה... ככה, קודם לומדים מה קורה. באים הרי הרבה עדים הרבה פעמים, אז מה עושים?

אומר הרמב"ם כן, **כיצד מקבלים עדות החדש? איך זה התרחש? ככה, כל מי שראוי לעיד**, כל אחד שראוי, הוא יהודי טוב, והוא כשר, והוא אומר שהוא ראה את הירח. **בא לבית דין**. זה אומר, הרב המקומי, הדין המקומי, אומר לו, לך מהר לירושלים. **ובית דין מכניסין אותו כולם למקום אחד**. לוקחים ביחד את כל האנשים למקום אחד. אוקיי, מכינים סעודות, **כדי שיהיה העם רגילים לבוא**, כדי שהעולם יהיה רגיל לבוא. כי הרבה פעמים יכול להימשך זמן רב, באים כמה אנשים, והולכים לחקור את כולם כמו

למחרת בבוקר. בבוקר מוקדם, כן. אבל בלילה לא אומרים "א יבא, עד שיעלה השמש. אולי כן, מי ספק, אבל כמו שאנחנו עושים. **ואם קידשוהו בלילה אינו מקודש**. למה?

דובר 2: כי בית דין לא פוסק בלילה?

דובר 1: יש משהו עניין שבית הדין... קידוש החודש במיוחד. בית דין סתם כן גם, אבל קידוש החודש זה מיוחד שעושים את זה רק ביום. למה? אני לא יודע.

דובר 2: מי אומר למה?

דובר 1: אני לא יודע. מי אומר שאני צריך לדעת הכל? לא מקדשים בלילה. בלילה? אני לא הולך לדברים. הולכים הרי ללמוד עכשיו הלכות שלמות שבנויות על זה, נכון?

דובר 2: יש הרי פסוק, כתוב "מיום יום ימימה".

דובר 1: אה, הגמרא לומדת את זה מפסוק. אוקיי, חד.

הלכה ח — אפילו ראו בית דין וכל ישראל... ולא אמרו מקודש עד שחשכה
דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, מה קורה במקרה כזה? **"אפילו ראו בית דין וכל ישראל"**, בית הדין עצמו, כולם ראו את הלבנה, **"אבל לא אמרו בית דין 'מקודש'"**, לא עשו את המעמד של לומר "מקודש", **"עד שחשכה ליל אחד ושלשים"**, עד שנעשה ליל ל"א. **"או שנחקרו העדים"**, חקרו אפילו כבר את העדים, אבל בית דין לא הספיק, לא היה מספיק זמן. או שבית הדין עצמו ראה, או שבאו עדים, או נגיד חקרו עדים אבל זה התארך עד שכבר נעשה לילה, ובית הדין לא אמר "מקודש" בזמן, לפני שנעשה ליל אחד ושלשים. **"אין מקדשין אותו"**, אז אין יותר מקדשים את החודש, **"ויהיה החודש מעובר"**, אז החודש נעשה מעובר, עושים אותו חודש של שלושים ואחד ימים. **"ולא יהיה ראש חודש אלא יום אחד ושלשים, אף על פי שנראה בליל שלשים"**.

אומר הרמב"ם, **"שאין הראיה קובעת, אלא בית דין שאומרים 'מקודש' הם שקובעים"**. חסרה האמירה של בית הדין, זה עושה את הדבר. הראיה חסרה. בית הדין עצמו יודע, הם קובעים, הם עכשיו עשו לקבל עדות שהייתה אתמול הראיה. אבל כל זמן שמאחר שהם פספסו את השקיעה, הזמן לומר "מקודש", זה לא נעשה מקודש.

הלכה ט — ראו בית דין עצמן בסוף יום כ"ט

דובר 2: הוא לא אמר מה קורה כשבית דין עצמו ראה. צריך שני דיינים לשאול את הדיין האחר?

דובר 1: אה, "ראו בית דין עצמן". כן, כאן כתוב את זה, כן, כאן. אוקיי. אם בית הדין עצמו, **"בסוף יום תשעה ועשרים"**, ראו את הלבנה, אחרי היום העשרים ותשעה, כשנעשה השלושים, הוא אומר כך: **"אם עדיין לא יצאו כוכבים בליל שלשים"**, אה, אבל אי אפשר להיות מקודש בלילה. והם ראו בלילה, הם ראו תחילת לילה, כשזה עדיין היה על פי הלכה עדיין לפני... לפני זאת הכוכבים. אוקיי, כאן יש חלון, שבעים ושתיים או משהו, זה צריך כבר להיות חשוך ועדיין להיקרא יום.

דובר 2: זה לא צריך להיות חשוך, צריך לראות את הלבנה.

דובר 1: הלבנה לא קשורה לחושך. משהו חשוך צריך להיות?

דובר 2: לא, בכלל לא. אז, רואים את הלבנה כשזה לגמרי בהיר. רבינו, תסתכל בחוץ.

דובר 1: כן, רואים את הלבנה כשזה לגמרי בהיר.

דובר 2: ביום הראשון צריך כבר עבודה קשה.

תרגום לעברית

דובר 1: כן, סוף היום, בסדר. את הלבנה אפשר לראות כראוי כשיש אור. אם עדיין לא יצא הכוכב, הרי זה נעשה לילה כשיש יציאת הכוכבים. אם עדיין לא יצא שום כוכב כלל זה עדיין ביום, ובית דין אומרים **מקודש מקודש**, עדיין יומי. אפשר עדיין לקדש. **ואם ראו בית דין את הלבנה, אחר שיצאו שני כוכבים**, כבר אי אפשר לקדש באותו לילה כי זה כבר

בית הדין, זו לא מצווה על אותו אדם, זו מצווה... מובן, לא אומר ממש מצווה על היחיד הזה, שילך. אפשר להסתדר. כמו מניין, באים עשרה יהודים, אחד עשר יהודים אומרים, אה, אני לא הייתי צריך לבוא. לא, צריך משהו, אני לא יודע מה צריך לעשות.

מה זה הלשון פחי נפש, אתה יודע? פח? כמו... ריק?

נקודה: לא שואלים לפני הסעודה

הוא אומר הערה מעניינת. הוא אומר שלא שואלים לפני הסעודה. לא, אלא מי ש... קודם כולם יכולים לאכול, אפילו אחר כך יתברר שהוא מדבר שטויות, קודם נותנים לכולם לאכול. כן, אוקיי, מעשית זה הרי כך. בית הדין יושב, ובחוץ יש סדרנים שנותנים אוכל. אבל אני לא זוכר מתי איפשרו, שזו גם איזו סעודת מצווה, עניין של שמחה. אני חושב שיש עוד סעודה. אחרי קידוש החודש, אולי הייתה אותה סעודה, עם כבר אותו קוגל, אבל שמחים איתם, הם באו להעיד על דבר מצווה ועושים סעודה על זה. נלמד על זה, שיש סעודת קידוש החודש, אם אני זוכר. זה לא אותו דבר? אני חושב שזו לא אותה סעודה, זו עוד סעודה. איזה תנא בא והוא אכל מהשיריים? אני חושב שזה... לא זוכר. צריך לבדוק. כתוב כן מאוחר יותר על זה. אוקיי, בואו נמשיך. כן. הלאה.

אומר הרמב"ם, **ואחר כך, אחר שתתקיים העדות... כן, כלומר אחרי ש... אישרו את העדות, כן. ראש בית דין אומר, קורא, מקודש. כל העם עונים אחריו מקודש מקודש**. הם אומרים איתו. זה אומר שכל בית הדין אמר. הוא לא אומר רק... הוא אומר כל העם עונים, לא רק בית הדין, כל העם, כל העדויות שעומדות שם, השופטים והשוטרים, הסעודה, עומד הרי שולחן.

הלכה ב (המשך) — ואין מקדשין את החודש אלא בשלושה

דובר 1: אז, אומר הרמב"ם הלאה, **ואין מקדשין את החודש אלא בשלושה**. קידוש החודש צריך להיות שלושה לפחות.

דובר 2: אני זוכר במשנה וב... נדמה לי בגיטין, שקידוש החודש הוא בכ"ג, אבל איך אתה זוכר?

דובר 1: הוא מתכוון לפחות אחד, נכון?

דובר 2: הוא רשם כאן שלושה. לא כתוב שמתכוון לעשרים ושלושה. איך אתה רואה שמתכוון לעשרים ושלושה?

דובר 1: כאן כתוב שלושה, אני לא יודע. כן, כך כתוב כאן ברור, אבל... אוקיי, אני צריך לבדוק מה זה עשרים ושלושה.

ואין מקדשין את החודש אלא בשלושה. גם המעמד שבו ראש בית דין אומר "מקודש", הקידוש, אבל גם החשבונות שעושים, שאמר הרמב"ם שבשלושה צריך חשבון כמו שדינן וכו'. נראה שלא מספיק שאחד מהם יודע את זה. כל העולם צריך לעשות את הידוע. כל השלושה צריכים... כן.

הלכה ב (המשך) — ואין מקדשין אלא חודש שנראה בזמנו

דובר 1: עוד הלכה, זה, מתי עושים קידוש החודש? לא כל חודש עושים קידוש החודש. קודם הרי אמר, מצות עשה מן התורה על בית דין שיחשבו וידעו. אבל עכשיו צריך לעשות את כל השלושה. **ואין מקדשין אלא חודש שנראה בזמנו**. אומר הרמב"ם, מתי עושים קידוש החודש? קידוש החודש הוא רק כשראו את הלבנה ביום השלושים. אבל כשזה לא בזמנה, כשזה חודש מלא, כשראו את זה יום מאוחר יותר, אז כבר לא עושים קידוש החודש, ומאוחר יותר הוא יסביר יותר.

דובר 2: אה, זה פשוט, כן, כי זה נעשה אוטומטית אז. זה כבר קיים, זה רק יש כאן אופציה, זה יכול להיות רק היום או מחר.

דובר 1: כן, אבל זה לא פשט שכל ראש חודש צריך להיות לו הכרזה של קידוש. הקידוש, אף על פי, נראה שזה עושה חילוק גדול הקידוש, קידוש בטעות הוא כן טוב, אבל זה רק כשיש ספק. קידוש צריך להיות רק כשזה יכול להיות. יכול להיות אחרת. כן? כן.

הלכה ב (המשך) — ואין מקדשין אלא ביום

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, **ואין מקדשין אלא ביום**. ההכרזה של מקודש אומרים ביום. מעניין. כתוב, ראש חודש נעשה ביום שלושים.

יסוד — "ומי שצוה לשמור המועדות הוא צוה לשמוע להם"
דובר 1: והרמב"ם אומר לשון מעניינת, אומר הוא, **"ומי שצוה לשמור המועדות"**, אותו בורא שציווה בכלל לשמור ימים טובים, **"הוא צוה לשמוע להם"**, הוא ציווה שצריך לציית לדיינים. אפילו אם אתה יודע אחרת, ראש חודש לא נעשה כשיש לבנה, אלא ראש חודש נעשה כשכבית הדין אמר שהייתה לבנה. **שנאמר "אשר תקראו אתם"**, שהם, בית הדין, יקראו, זה נעשה יום. והגמרא אומרת חז"ל, **"אפילו שוגגים, אפילו אנוסים"**. הרמב"ם אינו מסביר את הדרשה. אולי הוא מתכוון שאפשר ללמוד זאת פשוט, **"אשר תקראו אתם"**, שמדברים על המועדים. התורה אומרת, מתי המועדים? כשכבית הדין קורא אותם. אה, בית הדין עשה טעות? לא עניינך. אדם יכול לשאול, **"אני יודע את האמת"**. לא, אתה לא יודע את האמת, כי האמת היא כשכבית הדין אומר אותה.

אבל בגמרא כתוב דרש, שכתוב **"אתם"** חסר, לא כתוב עם ו', ומפרשים **"אתם"**, **"אשר תקראו אתם"**, שאתם אומרים.

הערה — הרמב"ם לא מביא "מזידים"

דובר 1: דבר מעניין, הוא אומר שבגמרא כתוב... הרמב"ם מביא רק **"שוגגים, מוטעים, אנוסים"**, אבל בגמרא כתוב **"מזידים"**, והרמב"ם לא מביא זאת. אבל הוא מביא רק הערה טובה, שאם נניח שיש שם תלמיד חכם, הוא יודע שאתה...

הלכות קידוש החודש, פרק ב' — סיום הדיון: בית דין שקידשו מזידים

המשך: פירוש "מזידים" — חילוק בין אנוסים למזידים

דובר 1: זה אומר, כשהיה אונס, על זה אומרים יהרג ואל יעבור או מה, בסדר, הם עדיין בית דין. אבל רגע, אתה יודע מזידים, הרי הם לא בית דין אמיתי הגון, הרי הם לא החכמים, הרי הם לא החכמים של אותו זמן. אז צריך מהר להביא, האדם שידוע זאת צריך מהר ללכת לאסוף כמה תלמידי חכמים ולעשות בית דין חדש. אני שומע.

דובר 2: מה צריך, האמת היא שזו גרסה אחרת שהייתה לו בגמרא. לא, אפילו מזידים יהיה באמת מזור.

מה זה אומר מזידים? איך זה יכול להיות? שלושת הדיינים הם רשעים? לא, טוב מאוד. כפי שהוא אומר, שמזידים היה אומר שלבית הדין יש איזה חשבון, איזו סיבה גדולה למה הם רוצים שיהיה היום ראש חודש.

הוא לא מרשיע מזידים. מזידים אומר כמו... מזידים שבא לו בזדון. זדון שיש לנו הרבה אומר רע, לא דווקא. אז באמת נכון, כן, מסכים.

סיום

דובר 1: בסדר, עד כאן פרק ב' מהלכות קידוש החודש. כן.

בלילה. אז למחר מושיבין שני דיינים אצל אחד מהם. אבל מה עושים? כאן הוא רוצה לכסות עניין אחר. איך עושים? צריך להיות עניין של שאלות ותשובות, צריך להיות קבלת עדות. איך עושים את זה? **אז מושיבין שני דיינים אצל אחד מהם**. מושיבים שני דיינים אצל ה... עוד שני דיינים, כלומר. מביאים עוד שני דיינים, ושניים מהשלושה שראו נעשים עדים, והם אומרים בפני השלושה. **ויקדשו השלושה**. אבל נראה שאם זה עדיין בלילה, הם עדיין באמצע הראייה, אז אין צורך לעשות מושב של קבלת עדות, כי בית הדין עצמו רואה. עדות היא כשכבית הדין עצמו לא רואה, או שכבית הדין של אתמול עדיין לא ראו. בשעת מעשה, אולי לא צריך. כך נראה, כך הוא גם מפרש.

דיון: עדות וזיכרון — כשכבית הדין עצמו רואה

דובר 1: זה מעניין, כי אין עדות קשורה כמו לזיכרון. וברגע שאתה אומר... זיכרון הוא דבר, אני לא רואה עכשיו, אלא אני זוכר, יש לי איזה זיכרון בראש. זיכרון צריך לשאול. או אתה עצמך מאתמול כמו אחר. אבל אתה עצמך עכשיו אינך צריך שום עדות? אני רואה אותך בבירור. לא יתכן שלא תהא שמיצה גדולה מראייה. זה כתוב בגמרא, לא תהא שמיצה גדולה מראייה. אם אני רואה בעצמי בוודאי שאיני צריך שום עדות. בסדר, מגיע עוד יום מאוד מעניין.

הלכה י — בית דין שקידשו את החודש בין שוגגין בין מוטעין בין אנוסין — הרי זה מקודש

דובר 1: בית דין שקידשו את החודש. בית הדין כבר קידש את החודש. בין שוגגים, בין שכבית הדין היו שוגגים. הם עשו טעות, הם חשבו שאפשר כבר, וזה לא היה. זה אומר, הם עשו שוגג. בין מוטעין נטעו אותם איכשהו. כן, הלאה. בית דין כשהעדים הטעו אותם. זה היו עדים שקריים, אבל העדים עברו היטב את המבחן, אבל הם היו שקריים. בין אנוסים אילצו אותם לקדש. בא אולי גוי ואמר, **"אתם עושים עכשיו חודש"**.

דובר 2: כן, הם באו עם גוי.

דובר 1: אבל נסעו, כן, עם גוי. טוב מאוד. במקום לבוא עם שקר, הם באו עם גוי. אז הוא אומר מקודש? אז הוא מקודש.

ומה זה אומר שהוא מקודש? יום הטוב הבא צריך להיות לפי היום שקידשו. **וחייבין הכל לתקן על מועדות היום שקידשו בו**. כפי שרואים בגמרא שהייתה מחלוקת בין החכמים, והתכופף, רבי יהושע התכופף לרבן גמליאל, אף על פי שלפי חשבוננו היה היום הלא נכון. אומר הוא, **"אפילו שזה יודע"**, אפילו האדם יודע שטעו, יש שם תלמיד חכם אחד שידוע בוודאי שהם טעו, אסטרונום בעצם, **"חייב לסמוך עליהם"**, צריך הוא להיכנע ולסמוך על בית הדין. למה? **"שאיין הדבר מסור אלא להם"**. הדבר, הסמכות נמצאת בידי בית הדין.